

Рахбарият дар дорул ислом.

Бисмиллаҳ валхамдулиллаҳ, аммо баъад: асаламу алайкум ва роҳматуллоҳи ва барокатуҳ / баҳши 7 : (рахбарият дар дорул ислом)

Бар асоси оёти чун:

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ (انفال/۷۲)

Бегумон касоники иймон оварданд ва (ва аз хона ва кошона хувиш) мухожират карданд ва бо жон ва моли худ дар роҳи худо ҷиход намуданд.

الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَعْظَمَ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ (توبه/۲۰)

Касоники иймон оварданд ва ба мухожират пардохтанд ва дар роҳи худо бо жон ва мол ҷиход намуданд, доройи манзилати волотар ва бузургтари дар пешгоҳи худоянд, ва онон ростгорон ва ба мақсуд расондагон (ва саодатмандони дунё ва охират) мебошанд.

Ва оёт ва аҳодиси саҳиҳи дигари дар ин замина баъди аз асоси иймони " аллазина аману" ва асоси мухожирати " ва хажару" " севумин асоси шаҳривандии дорул ислом" итоат аз рахбарияти ҷомеъа астқи ҷиход ва соири умури ҳукуматии тахти рахбарияти воҳиди у анжом мешавад.

Дар ин заминаи муҳим аллоҳ таоло мӯъминини миёни муслиминро мавриди хитоб қарор дода ва мефармояд:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ

*эй касоники иймон овардаид! Аз худо ва аз пайғамбар итоат кунид,
ва аз сохибони амри худ итоат намойид*

فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ

*ва агар дар чизи ихтилоф дошtid онро ба худо ва пайғамбари у
баргардонид*

إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

агар ба худо ва рузи қиёмат иймон дорид.

ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا (نساء/۵۹)

*ин кор (яъни ружуъ ба қуръон ва суннат) барои шумо беҳтар ва хуш
фаржомтар аст.*

Агар ба

« وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ –

сохибони амр аз худитон бошанд" бо

«فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ –

*барои хал намудани тамоми мушкилот ба қуръон ва суннат
баргардид" диққат кунем бисёр сода ва осон мутаважжих мешавемки
рахбари жомеъа бояд еки аз мўъминин бошад ва бар асоси қуръон ва
суннат ҳукм кунад ва агар дар мовриди ихтилофи пеш омад бояд
барои халли он ба қуръон ва суннат марожаъа кунад.*

Ин ояйи возих ва ошкоро бароимон баён карда аст ки афроди шойистагии рахбарият ва сохиби амр шудан дорул исломро дорандки доройи се вижаги бошанд:

1-Рахбар ва сохиби амр бояд аз мўъминин миёни муслимин бошад.

2-Ин рахбар бояд танҳо бар асоси қуръон ва суннат ҳукм кунад.

3-Ин рахбар бояд барои бартараф кардани тамоми мушкилоти иқтисодӣ, иҷтимоӣ, вақазоватро ба додгоҳи қуръон ва суннати саҳиҳ баргардонад, то қуръон ва суннат роҳкори ҳалли мушкилотро нишон диҳад.

Дар ин сурат ғейри мўъмин наметавонад рахбарияти дорул исломро бар уҳда бигирад; ва мўъмини ҳамаки ба унвони рахбар интиҳоб мешавад наметавонад ба ғейри қуръон ва суннат ҳукм кунад

« **إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ** » (يوسف/۶۸)

ва дар ихтилофоти ҳамаки ба вужуд биёяд наметавонад ба ғейри қуръон ва суннат мурожаъа кунад, чун

« **وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ** »

Дар ҳар чизики ихтилоф дошта бошид, доварии он ба ҳудо вогузор мегардад.

ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبِّي عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ

Чанин довари, ҳудо аст ки парвардигори ман аст ва ман баду пушт мебандам,

وَالِيهِ أُنِيبُ» (شورى/۱۰).

Ва ба (қонуни шариати) у мурожаъа мекунам.

Дар ин сурат се шарт (мўъмин будан+ ҳукм кардан ва ҳокимият бар асоси қонуни шариати аллоҳ+ додгоҳ жихати қазоватки фақат қуръон ва суннат бошад) аз ҳам жудо шудани нестанд, ва касики бихоҳад еки аз ин се шартро жудо кунад аз у пазирофта намешавад, чун дасткорӣ кардан дар шурути астки аллоҳ таоло барои раҳбарият қарор дода аст.

Агар бар асари таблиғоти уламоӣ суъ дарборӣ ва дағалбозӣ ва адохо ва далғак бозӣҳои шибхи исломӣ тоғутҳои бар асоси еки аз мазохиби дини секуляризм бар муслимӣ ҳокимият мекунад барои шахс шакл ва шубҳаӣ дар кофар будани ин тоғутҳо вуҷуд дошта бошад, аммо ҳеч мусалмони шакл надорад шурути дувум ва севум дар ин тоғутҳо вуҷуд надорад. Чун на бар асоси қуръон ва суннат ҳукм мекунад ва на дар ҳенгоми мушкilot ба қазовати додгоҳи ислом яъни қуръон ва суннат мурожаъа мекунад, балки ҳам возих ва ошкоро иддаоӣ секуляризм ва демокрасӣ доранд ва бар асоси қавонини секуляристӣ ҳукм мекунад ва ҳам дар ҳенгоми мушкilot ба ҳамин қавонин ва демокрасӣ секуляристӣ ва арбобони тоғути секуляри жаҳонӣ ва мантақавӣ доранд мурожаъа мекунад.

Дар ҳамин ибтидоӣ амр ҳар мусалмони огоҳи мутаваҷҷиҳ мешавадки сарзамини тахти ҳокимияти инҳо " дорул ислом" нест, чун манот ва меъёр ва маллоки " дорул ислом" будан сарзамини " қонун ва ҳукм" астки ошкоро тавассути ин тоғутҳо " қонун ва

хукми" шариати аллох кинор зада шуда ва " қонун ва хукми"
секуляристий хоким шуда аст.

Дастайи аз ин дажжолони дарборий, касони хастандки пушти сари муллои бечорайи масжидики ба назаришон доройи ақоиди суфиёна аст ё вобаста ба фалон жамоат ва жараёни исломий аст намоз намехонанд ва ба имомати у дар масҷид эътироф намекунанд, аммо ба рахбарияти ек тоғути секуляр бар жомеъа эътироф мекунанд, ва ин тоғути секулярро валии амр ва имоми худишон медонанд, ва бо хар мусалмони шариатгаройи мухолифи ин валии амр ва рахбаришон бошад душманий ва мухолифат мекунанд.

Ин уламоёни дарборий валии амрро танҳо аз лаҳози луғавӣ ба маънии " соҳиби ҳукм" баррасӣ мекунанд ва ба он се шартӣ аллох таоло ҳеҷ ишорайи надоранд, мисли касоники салотро танҳо аз лаҳози луғавӣ ба маънии "дуо" баррасӣ карданд ва аз нигоҳи шаръӣ ба он нигоҳ накарданд ва ба ҳамин содагӣ иқомаи намоз ба ин сабки муслиминро тарк карданд.

Ин муллоҳои дарборӣ ба мардум чанин мефахмонандки " соҳиби ҳукм" яъни валии амр ва бояд аз вай итоат шавад, ҳоло муҳим нест ин соҳиби ҳукм кофари бошадки бар асоси қавонини қуфрий ҳукм мекунад; муҳим ин аст ки " соҳиби ҳукм" аст. Ин яъни китмони оёт ва шурути аллох ва таҳрифи мабонии шариати аллох ба нафъи тавоғит .

-Дар ин нигариши фосид агар кофари мисли режими сеҳюнистӣ сарзамини муслиминро ишғол кард ва аҳкоми ҳосси худишро бар муслимин таҳмил кард " соҳиби ҳукм" аст ва бояд аз чанин соҳиби

амри итоат шавад хамчунонки иддаи хамин корро мекунад ва хатто дар артеши режими ишғолгари фаластин гординхойи мусаллах ташкил доданд ва хатто намоз ҳам меҳонанд ва борҳо амсоли судайс гуфтандки қуддус масалаи дохилии режими сеҳюнистӣ аст ва рабти ба дигарон надорад.

-Дар ин нигариши фосид ишғолгарони коммунисти чинӣ (хитой) дар Туркистони шарқӣ ва ғейрих " соҳиби ҳукм" ва валии амр ҳастанд ҳар чанд қуфғори бошандки ба ҳукми қуфғрий ҳокимият кунанд.

-Дар ин нигариши фосид тамоми тоғутхойи жаҳон валии амр ҳастанд ва бояд аз онҳо итоат шавад хатто агар мужрийи қавонини шариаи аллоҳ набошанд модомики иҷоза медаханд намоз бихонем ва масҷид ва азон вуҷуд дорад қофӣ аст!

Сарфи назар аз баррасии ин дидгоҳи зидди исломӣ, бояд диққат кардки дар оя, " ули амр" яъни жамъ. Яъни шӯро на валии амрки дар дарси шишуми муқаддамотӣ ба тафсил дар мавриди " ули амр" 'тўвзих додам ва ниёз ба тақрор намебинам.

Бо ин вуҷуд раҳбари дорул ислом ҳам аз сӯи ин шӯроӣ ули амр ё аҳли ҳал ва ақд ва ҳубрағони аҳли фиқҳ ва иҷтиҳод интиҳоб мешавад ва раҳбар аз нигоҳи мазоҳиби маъруф ба аҳли суннат бояд доройи шурути ҳосси бошад:

1-Мусалмон бошад чун:

¹ درس ششم مقدماتی: «چه باید کرد؟ وحدت آگاهانه، هدفمند و حرکتی»

وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا (نساء / ۱۴۱).

Харғиз худованд кофаронро бар мўъминон чийра нахоҳад сохт;

пас раво нест инсони кофар , валий ва раиси мусалмонон шавад.

Мард бошад 3. Озод будан 4. Саломати жисмий 5. Қурайший ва

сайид будани рахбарики мовриди ихтилоф аст." 6. Ахли адолат

бошад 7. Кифоят ва тавоноии дошта бошад: муҳимтарин

رسول الله صلى الله عليه وسلم می فرماید: «الإسلام يعلو ولا يُعْلَى» «اسلام چیره می-شود و سيطره می-یابد و بر آن چیرگی و سيطره نیست.» و این امارت، علو و بلندی است. پس روا نیست کافر بر مسلمان برتری و سيطره یابد، و این در سخن خداوند است که می فرماید: وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا (توبه / ۴۰)، و سرانجام سخن کافران را فروکشید (و شوکت و آئین آنان را از هم گسیخت) و سخن الهی پیوسته بالا بوده است (و نور توحید بر ظلمت کفر چیره شده است و مکتب آسمانی، مکتبهای زمینی را از میان برده است) و خدا با عزت است (و هرکاري را می تواند بکند و) حکیم است (و کارها را بجا و از روی حکمت انجام می دهد).

و همچنان حدیث عباده بن صامت در این مورد صریح است؛ زیرا این حدیث خروج و شورش را علیه زمامدار کافر اجازه می دهد، و این بیانگر آن است که زمامداری کافر مشروعیت ندارد، اگر مشروعیت می داشت، هیچ گاه اسلام شورش علیه او را جایز نمی شمرد: "دعانا رسول الله صلى الله عليه وسلم فبايعناه، فكان فيما أخذ علينا: أن بايعنا على السمع والطاعة في منشطنا ومكرهنا وعسرنا ويسرنا وأثرة علينا، وأن لا ننازع الأمر أهله. قال: "إلا أن تروا كفرا بواحا عندكم من الله فيه برهان". (متفق عليه) " رسول الله ما را به بیعت فرا خواند، و باوی بیعت نمودیم که در همه اوقات اعم از حالت رضایت و غیر رضایت، دشواری و آسایش، و در حالتی که زمامداران دچار ظلمهای کوچک می شوند، از ایشان اطاعت نماییم، جز اینکه از آنها کفر علنی را مشاهده نماییم چنان کفری که دلیل صریحی از جانب الله بر آن دارید."

امام و یا زمامدار باید مرد باشد؛ زیرا زن بنابر طبیعت جسمی و روانی ای که دارد، برای ریاست دولت مناسب نمی باشد، و نمی تواند این وظیفه ی مهم را که کار و پیکار مستمر، قیادت و رهبری لشکر در جنگها و تدبیر امور دولت از جمله آن ست رابه عهده گیرد.

این امری است که مسلمانان بر آن اجماع نموده اند، خداوند می فرماید: الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ (نساء / ۳۴) «مردان بر زنان سرپرستند (و در جامعه کوچک خانواده، حق رهبری دارند و صیانت و رعایت زنان بر عهده ایشان است) بدان خاطر که خداوند (برای نظام اجتماع، مردان را بر زنان در برخی از صفات برتریهای بخشیده است و) بعضی را بر بعضی فضیلت داده است.» بر همین اساس اسلام، ولایت و حاکمیت زن را ممنوع قرار داده است، پیامبر می فرماید: "لن يفلح قوم ولّوا أمرهم امرأة". و در روایت احمد: "لن يفلح قوم أسندوا أمرهم إلى امرأة". [صحیح البخاری] هرگز کامیاب نمی شود قومی که زمام امور خود را بر عهده زن سپرد. طبق روایت احمد: " هرگز کامیاب نمی شود قومی که امارت خود را به زن سپرد." / عمر بن خطاب رضی الله عنه می گوید: «ما در جاهلیت زنان را چیزی به حساب نمی آوردیم اما زمانیکه اسلام آمد و خداوند آنان (زنان) را در قرآن ذکر نمود، دریافتیم که آنان حقوقی برگردن ما دارند، جز اینکه آنان را وارد امورمان (اموراداری و اجرایی مملکت) ننماییم.» (بخاری)

صحیح البخاری ج ۹ ص ۱۳

صحیح البخاری ج ۹ ص ۱۲ از دلایل لزوم این شرط احادیثی است که از رسول الله صلى الله عليه وسلم روایت شده است مثل: "إِنَّ هَذَا الْأَمْرَ فِي فُرَيْشٍ لَا يُعَادِيهِمْ أَحَدٌ إِلَّا كَبَّهَ اللَّهُ عَلَى وَجْهِهِ مَا أَقَامُوا الدِّينَ" زمامداری مسلمانان مخصوص قریش می باشد تا زمانیکه دین را برپا می دارند، و هر که با آنها دشمنی کند، خداوند او را سرنگون خواهد نمود. و روایت دیگر بخاری از ابن عمر رضی الله عنهما چنین است: لَا يَزَالُ هَذَا الْأَمْرُ فِي فُرَيْشٍ مَا بَقِيَ مِنْهُمْ اثْنَانِهُمَا هَذَا (زعامت مسلمانان) مخصوص قریش است تا زمانیکه دوشخصی از آنها باقی باشند

وجود عدالت در شخصیت رهبر شرط مهمی بحساب می آید، پس درست نیست که، رهبر شخص فاسق باشد، و عدالت شرط لازمی در انعقاد رهبری می باشد. زیرا الله جل جلاله در شاهد شرط گذاشته که عادل باشد، چنانچه فرموده است: وَأَشْهَدُوا ذُوِّي عَدْلٍ مِنْكُمْ (طلاق / ۲) "از میان خویش عادلان را گواه گیرید."

طبق این آیه شرط صحت شهادت شاهد، عدالت است، و منصب خلافت به مراتب بزرگتر از شهادت است؛ بنابراین شرط بودن آن در رهبر از باب اولی می باشد. با آنکه ممکن است این دین توسط یک فاسق نیز تقویت گردد اما در انتخاب رهبر باید دقت شود از این بیماری دور باشد. با این وجود از حدیث عباده - که در شرط اول رهبر بیان شد - دانسته می شود که در صورت ضرورت جامعه و به حکم قاعده ی شرعی "الضرورات تبیح المحظورات" چنانچه رهبری دچار پاره ای از ظلمها گردید (و اثره علینا) که هزینه ای کمتر از قیام را بر مسلمین تحمیل می کند در این صورت تا فراهم نمودن شرایطی که در آن منافش بیشتر از مفاسدش باشد بر علیه چنین رهبریتی قیام مسلحانه صورت نمی گیرد.

در حکومت اسلامی قانون گذار خدا است، و جز او «ربی» و «سرپرستی» و تکلیف کننده ای نیست و «توحید در تقنین» یکی از مراتب توحید است و نظام اسلامی باید بر روی احکام الهی استوار گردد. به دیگر سخن: قوانین حاکم بر جامعه و اصولی که خطوط اصلی نظام را ترسیم می کند، باید از جانب خداوند باشد و در غیر این صورت، حکام، به حکم قرآن کافر و ظالم و فاسق خواهند بود. (مانده / ۴۴، ۴۵، ۴۷) وجود حاکم تحت عنوان رهبر، خلیفه، امیر المومنین یا هر عنوان دیگری که توسط شورای مسلمین انتخاب شده باشد برای مسلمین امری ثابت و پذیرفته شده

чизики рахбари жомеъайи исломий бояд дар он кифоят ва тавоноии дошта бошад илм ба қонуни шариати аллоҳ ва " масоили руз" ва " тахассус дар умури ҳукуматдорӣ" аст.

Ин рахбар тавассути шӯроӣ улил амр интиҳоб мешавадки ҳуди ин шӯро аз бузургтарин фуқаҳо ва мутахассисин ташкил шуда аст ва оддӣ астки бояд олимтарин ва мутахассистарин шахс миёни ҳудишонро интиҳоб кунанд. Ба ҳамин далил фирқаҳои маъруф ба аҳли суннат танҳо илм доштан ба аҳкоми шаръӣ дар ҳадди тақлидро барои рахбари жомеъа кофӣ намедонанд, чун тақлид ба қовли ибни Холдун дар ҳақиқат ек новъи нақс ва камбуд аст, ба ҳамин далил бар ин баварандки ғейри аз ҳолати изтирор ва зарурат, рахбар ва сарпараст ва валии муслимин дар амри ҳукуматдорӣ бояд фақиҳи мужтаҳид бошад ва дар ҳолати зарурат ҳам бояд олими бошад дар ҳадди қози, ва пойинтар аз ин матлуби уламо ва аиммаи хайрул қурун набуда.

Албатта иддаи аз дустони жоҳил ва баҳусус душманони огоҳ ва дорудастанӣ мунофиқин дар жанги равонӣ худ ду бозӣ баччагона дар меоворданд:

-Аввал инки: саъй доранд ин рахбарияти фиқҳӣ ё вилоят ва сарпарастӣ фиқҳӣ бар " дорул ислом" ро аз тӯлидоти оятуллоҳ Хумайний дар соли 1348 бидонанд аммо ин айнӣ дағалбозӣ ва фароби афкори умумӣ муслимин аст.

-Дувум инки:" дустони жоҳил ба ҳамроҳи дорудастанӣ мунофиқин"

و غير قابل اختلاف است . با وجود اين، در جهان اسلام تا به حال عالمی يافت نشده است از اينكه حاکمی آگاه بر اصول فقهی بر آنها حکم براند رضايست نداشته باشند، هر چند مخالفتی در برابر رهبريت مذاهب مخالف از آنها ديده شده است .

бумий ва дохилий дар миёни ахли суннат бо тахожум ба " вилояти фақиҳ"ки истелохи мовриди пазириши шиъаён аст дар воқеъ бо " вилояти мужтахид" дар миёни ахли суннат душманий мекунанд аммо журъат ва ғайрати баёни онро дар миёни ахли суннат надоранд ва мехоханд бо ин ҳуққа ахли суннатро бар алайҳи шиъа бо худ ҳамроҳ кунанд. Дар баробар: " дорудастанӣ мунофиқини" дохилий дар миёни шиъаён ҳам бо тахожум ба " вилояти мужтахид "ки истелохи мовриди пазириши ахли суннат аст дар воқеъ бо " вилояти фақиҳ" душманий мекунанд аммо дар дохил журъат ва ғайрати баёни онро надоранд. Ёдам меоядкӣ дар соли 84кӣ дар донишгоҳи исфохон будам таҳрибгарони шиъа мазҳаби секулярзада ва либерал ба истелох " ислох талаб" бар алайҳи Умар севум роҳимахуллох раҳбари имороти исломӣ Афғонистон шуор меоданд аммо манзуришон раҳбари ҷумҳурии исломӣ Эрон буд.

Дорудастанӣ мунофиқин мовҷуд дар миёни ахли суннат ва ташайюъ ҳамчун " куффори шишгонаӣ ошкор" на эътиқодӣ ба " вилояти мужтахид" доранд ва на " вилояти фақиҳ" аммо дар паноҳи ахли суннат ба " вилояти фақиҳ" ҳужум мебаранд ва дар паноҳи ташайюъ ҳам ба " вилояти мужтахид".

Аввалан собиқайи тоҷихӣ ин мафҳум дар миёни ҳудӣ шиъаён ба қарнҳо қаблӣ аз ин тоҷих бармегардад ва чизӣ ҷадидӣ несткӣ дар ин аср тӯлид шуда бошад, сониян ин раҳбарияти мухтахид ва вилоят ва сарпарастӣи мужтахид ва олим бар "дорул ислом" риша дар оёти қуръон ва осори фуқаҳойи маъруф ба ахли суннат

дар қуруни аввалияйи исломий дорад ва ба қарнҳо қабл бармегардад:

Аллох таоло дар мовриди ҳокимияти толут ва жойгоҳи илм барои рахбарият мефармояд:

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ اللَّهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ مَلِكًا

Ва пайғамбаришон ба онон гуфт: худованд толутро барои рахбарият ва зимомдорӣ шумо равона карда аст.

قَالُوا أَنَّى يَكُونُ لَهُ الْمُلْكُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْكِ مِنْهُ وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةً مِنَ الْمَالِ

Бузургони қовм гуфтанд: чигуна у бар мо ҳукумат дошта бошад бо инки мо аз у барои зимомдорӣ сазовортарем ва уки мол ва доройи зиёдий надорад?

قَالَ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاهُ عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ وَاللَّهُ يُؤْتِي مُلْكُهُ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ
(Бқр/е/۲۴۷) گفـت

Худо уро бар шумо баргузида аст ва илм ва (қудрати) жисми уро вуъат бахшида аст ва худованд мулки ҳудро ба ҳар касики бихоҳад мебахшад. ва (эхсон ва қудрати) худованд васиъ, ва оғох аст.

Ва боз аллох таоло дар мовриди Сулаймон мефармояд:

وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ وَأَتَيْنَاهُ الْحِكْمَةَ وَفَصَّلَ الْخُطَابِ (ص/۲۰)

Ва ҳукумати уро истехком бахшидем, ва баду шинохт ва хикмат додем, ва ба у қудрати доварӣ қотиъона ва одилона бехшидем.

Росулulloх саллаллоху алайхи васаллам нез мефармояд:

يَوْمَ الْقَوْمِ أَقْرَوْهُمْ لِكِتَابِ اللَّهِ،

бехтарин қуръондони шумо, имоми жамоат шавад

فَإِنْ كَانُوا فِي الْقِرَاءَةِ سَوَاءً، فَأَعْلَمُهُم بِالسُّنَّةِ،

*ва агар дар қироати қуръон мусовий буданд, хар кудом аз онҳоки
нисбат ба суннати росулulloх саллаллоху алайхи васаллам
олимтар аст, имом шавад*

فَإِنْ كَانُوا فِي السُّنَّةِ سَوَاءً، فَأَقْدَمُهُم هِجْرَةً،

*ва агар дар суннат неэ мусовий буданд, муқаддамтарини онҳо дар
хижрат*

فَإِنْ كَانُوا فِي الْهَجْرَةِ سَوَاءً، فَأَقْدَمُهُم سِنًّا

*ва агар дар хижрат неэ мусовий буданд, мусинтарини онҳо имомат
кунад,*

وَلَا يُؤْمَنُ الرَّجُلُ الرَّجُلَ فِي سُلْطَانِهِ، وَلَا يَقْعُدُ فِي بَيْتِهِ عَلَى تَكْرِمَتِهِ إِلَّا بِإِذْنِهِ[^]

*Ва ҳеч марди дар маҳал тахти ихтиёри шахси дигар, барои у
имомат накунад ва дар хонаи махсус нишастан, (ба эҳтироми у)
жуз ба ижозаш нанишинид.*

*"алақроу" дар замони саҳоба яъни фақиҳтарин ва олимтарин шахс
ба қуръон. Ҳамчунонки аз Абу Абдурроҳман Сулламий ва дигарон
ривоят шуда хар ек аз саҳоба танҳо 10 ояро мегирифт ва то
замоники қомилан ба он илм ва амал пейдо намекард суроғи 10 ояи
дигар намеарафт ва қаси чун ибни Умар розиаллоху анхума дар
сураи Бақара 8 сол монд ва Умар ибни Ҳаттоб розиаллоху анху дар
ҳамин сураи Бақара 10 сол монд. Саҳоба маъонийи оётро ёд*

мегирифтанд ва дар он фикҳ ва фаҳм мекарданд, ба хамин далил мегуфтанд ҳар шахси аз моки сурахойи Бақара ва оли Имронро мегирифт ва тамом мекард назди мо жойгоҳи волойи пейдо мекард.

Имоми Абу Ханифа роҳимахуллоҳи дар соли 150 қамарӣ дар зиндони ҳукумати бадили изтирорӣ исломӣ аббосӣ масмум ва ба шаходат расида – наҳсабуҳу казалика валлоҳу ҳасбиях- дар мовриди

« فَإِنْ كَانُوا فِي الْقِرَاءَةِ سَوَاءً، فَأَعْلَمُهُم بِالسُّنَّةِ، »

-меғуяд: дар инҷо манзур фақиҳтарин ва олимтарин шахс аст барои имомат.

Имоми Шофеъӣ роҳимахуллоҳи дар соли 204 қамарӣ дар роҳи даъват тавассути молиқӣ мазҳабҳо алил шуда ва бар асари хамин жарохот сипас шахид шуда- наҳсабуҳу казалика валлоҳу ҳасбиях- дар фикҳи акбар дар баҳси шурути имомат ва раҳбарӣ " дорул ислом" меғуяд: ва илм; ба гунаӣки салоҳияти афтоъ⁹ дошта бошад ва аҳли иҷтиҳод бошад.

Қози Боқилонӣ (мутаваффоӣ 403 қамарӣ ҳижрий) ва қози Абу Яълӣ Фароъ ханбалӣ (мутаваффоӣ 458 қамарӣ) нез иҷтиҳод ва илмро еки аз шурути интиҳоби раҳбари дорул ислом¹⁰ медонанд.

Имоми Харамайн Жавинӣки дар соли 478 қамарӣ вафот карда дар мовриди шартӣ иҷтиҳод дар раҳбари " дорул ислом" меғуяд:

⁹ امام شافعى . فقه الاكبر . ص ٣٩ / و العلم؛ بحيث يصلح ان يكون مفتيا من اهل الاجتهاد
¹⁰ الاحكام السلطانية، ص ٢٠ و التمهيد، ص ١٨١.

пас шартики рахбари мужтахиди комил бошад ва тамоми сифоти
"мужтахидинро дар хувиш жамъ карда бошад.

Ва дар жойи дигари хам мегуяд: аз шароити имом ва рахбар ин
астки аз ахли иjtиход бошад, ба гунайки дар аходис ниёз ба
истифтоъи дигарон надошта бошад ва ин моврид (доштани
шарти иjtиход барои рахбар) мовриди иттифоқи хамма аст, ва
"хаза муттафиқун алайх."

Абул Қосим маккий рамилиӣ мақдисийки дар соли 492 қамарӣ
тавассути насронийхойи ишғолгар ба шаҳодат мерасад –
наҳсабуху казалика валлоху ҳасбиях – дар зимни баршумордани
шурути рахбари " дорул ислом" мегуяд: бояд мужтахид бошад,
ҳамчунин қози ва балки увлотар ва вожибтар аз инки ек қозики
бояд мужтахид бошад, балки дар мужтахид будан рахбари иjмоъи
мазохиби исломӣ ва ахли илм ривоят шуда аст, ва шарти
иjtиход дарборайи рахбар мовриди иjмоъи фуқаҳо аст. Ва инки
аксари рахбарони муслимин баъди аз ҳулафойи рошидин ғейри
мужтахид буданд ба ин далил астки инҳо танҳо бо қудрати
"низомӣ ба ҳокимият расиданд .

Имоми Нававийки дар соли 676 қамарӣ вафот карда дар китоби
ровзатут толибин дар шурути рахбари " дорул ислом" мегуяд:

¹¹ الجوينى، عبد الملك بن عبد الله، غياث الأمم فى التياث الظلم: ص ٨٤. / «فالشرط أن يكون الإمام مجتهداً بالغاً مبلغ المجتهدين مستجمعاً صفات المفتين، ولم يؤثر فى اشتراط ذلك خلاف».

¹² الجوينى، عبد الملك بن عبد الله، الإرشاد: ص ٤٢٦. / وقال: «من شرائط الإمام أن يكون من أهل الاجتهاد، بحيث لا يحتاج إلى استفتاء غيره فى الحوادث، وهذا متفق عليه».

¹³ ...مجتهداً كالقاضى وأولى، بل حكى فيه الإجماع... / قال: «وكون أكثر من ولي أمر الأمة بعد الخلفاء الراشدين غير مجتهد إنما هو لتغلبهم فلا يرد

мукаллафи мусалмон, одил , озод, бохуш, донишманд ва мужтахид
¹⁴будан аз шароити рахбар аст.

Саъдиддин Тафтозонийки дар соли 769 қ вафот карда зимни бар
шумордани шурути рахбари " дорул ислом" мегуяд:

ويشترط أن يكون مجتهداً شجاعاً. ¹⁵

Ва шарт аст..... мужтахиди шужоъ бошад.

Имоми Шотибий хамки дар соли 790 қамарий вафот намуда
мегуяд: уламоъ иттифоқиро нақл кардандки рахбар (ё хамон
имоматул кубро) мунъақид намешавад магар барои касики ба
рутба ва даражайи ижтиҳод ва фатво дар улуми шаръий расида
¹⁶бошад.

Саййид Шариф Журжоний туркистонийки дар соли 816 қамарий
вафот карда ва дар шарҳи худ бар китоби мавақифу қози
Азиддин ойжий мегуяд: жумхури фуқаҳо ва ахли илм бар ояндки
ахли имомат ва касики шойиста ва мустахаққи рахбари шудани
дорул ислом аст бояд дар усул ва фуруъ мужтахид бошад..... то
тавоноӣ дошта бошад далоил ва хужажул илоҳийро иқома ва
шубхотро дар ақоиди динӣ ҳал кунад ва дар мавриди масоили руз
ниёзи ба фатвойи дигарон надошта бошад ва ҳудиш дар мавриди
¹⁷.масоили руз ва навозил ва мустаҳдиса мустақил бошад.

¹⁴ المنهاج، ص ٥١٨ و شرح صحيح مسلم. / هي كونه مكلفا مسلما عدلا حرا ذكيا عالما مجتهدا /

¹⁵ التفتازاني، مسعود بن عمر، شرح المقاصد في علم الكلام: ج ٢، ص ٢٧١. / «ويشترط أن يكون مكلفاً مسلماً عدلاً حراً ذكراً مجتهداً شجاعاً، ذا رأى وكفايه سميعاً بصيراً ناطقاً قريحياً»

¹⁶ الاعتصام - للشاطبي موافق للمطبوع . المؤلف : أبو إسحاق الشاطبي . دار النشر : المكتبة التجارية الكبرى - مصر ص ١٢٦ / الشاطبي، إبراهيم بن موسى، الاعتصام: ج ٢، ص ٣٦٢. / إن العلماء نقلوا الاتفاق على أن الإمامة الكبرى لا تتعدى إلا لمن نال رتبة الاجتهاد والفتوى في علوم الشرع
¹⁷ الجمهور على أن أهل الإمامة ومستحقها من هو مجتهد في الأصول والفروع ليقوم بأمر الدين متمكناً من إقامته الحجج وحل الشبهة في العقائد الدينية مستقلاً بالفتوى في النوازل وأحكام الوقائع نصاً واستنباطاً لأن أهم مقاصد الإمامة حفظ العقائد وفصل الخصومات ولم يتم ذلك بدون هذا

Қалқашандийки дар соли 821 қамарий вафот карда дар китоби " маасирул анафах фил маъалимул хилафах" дар бахси шурути имомат ва рахбарии дорул ислом гуфта аст: мовриди даҳум: илмики ба даража иҷтиҳод дар масоили руз ё навозил ё мустаҳдиса ва аҳкоми шариати аллоҳ расида бошад, рахбарият бидуни доштани чанин дараҷайи илмӣ дар ҳадди иҷтиҳод мунъақид намешавад ва саҳиҳ нест; чун рахбар ба чанин иҷтиҳоди ниёз дорад ва муҳтоҷи чанин иҷтиҳоди аст то инки умурро бар равиши саҳиҳи исломӣ ва бар роҳи ростии " сиротул мустақим" ба пеш бибарад, то инки дар паноҳи чанин иҷтиҳоди дар ҳудуди шаръӣ оғоҳӣ пайдо кунад ва ҳуқуқи шаръӣ инсонҳои мавҷуд дар дорул исломро бидиҳад ва дарғирий ва ихтилофоти бейни мардумро фосила бидиҳад, ва чунончи олими ¹⁸.мужтаҳид набоша тавоноии чанин корхоро надорад.

Абдурроҳман Жазирийки дар соли 1360 қ вафот карда менависад: тамоми фуқаҳои аҳли суннат иттифоқ дорандки ҳокими исломӣ бояд доройи чанин вижагӣҳои нест бошад: 1. Мусалмон бошад; 2. Мукаллаф бошад; 3. Хур ва озод бошад; 4. Мард бошад 5. Аз қурайш бошад; 6. Олим ва мужтаҳид бошад то мардумро аз аҳкоми дин оғоҳ намояд ва ниёз ба истифтоъ аз ғейри худ ¹⁹.надошта бошад.

الشرط / الجمهور على أن أهل الإمامة ومستحقها من هو مجتهد في الأصول والفروع ... متمكناً من إقامة الحجج وحلّ الشبه في العقائد الدينية، مستقلاً بالفتوى في النوازل ...

¹⁸ الفلشندي، أحمد بن علي، مآثر الأئمة: ج ١، ص ٣٧. / «الثاني عشر: العلم المؤدى إلى الاجتهاد في النوازل والأحكام، فلا تتعقد إمامه غير العالم بذلك؛ لأنه محتاج لأن يصرف الأمور على النهج القويم ويجريها على الصراط المستقيم، ولأن يعلم الحدود، ويستوفي الحقوق، ويفصل الخصومات بين الناس، وإذا لم يكن عالماً مجتهداً لم يقدر على ذلك»

¹⁹ الفقه على المذاهب الأربعة، ج ٥، ص ٣١٧ - ٣١٦. / اتفق الأئمة رحمهم الله تعالى على أن الإمامة فرض و أنه لا بد للمسلمين من امام يقيم شعائر الدين و ينصف المظلومين من الظالمين و اتفقوا على أن الامام يشترط فيه: أولاً أن يكون مسلماً ثانياً أن يكون مكلفاً ثالثاً أن يكون حراً رابعاً أن يكون ذكراً خامساً أن يكون قرشياً سادساً أن يكون عالماً مجتهداً ليصرف الأحكام و يتفقه في الدين فيعلم الناس و لا يحتاج الى استفتاء غيره

Ин раъйи тамоми мазохиби исломий аст ки имом Рамилий мақдисий дар қарни чохорум аз ижмоъи ахли суннат ва имоми Харамайн Жавиний ба унвони амри муттафиқун алайх дар миёни тамоми муслимин ва имоми Шотибий роҳимахуллох ва дигарон нез аз иттифоқи тамоми ахли илм дар ин замин суҳан мегуянд, пас рахбари фақиҳ дар ҳадди ихтиҳоди матлуби тамоми ахли суннат буда аст.

Аммо бо ин вужуд барои рахбарияти "дорул ислом" ҳам ҳолати торӣ ва изтирорӣ ва зарурат мисли соири умури мумкин аст ба вужуд ояд ва он ҳам инки ба далил набуди рахбари мужтаҳид ва мутахассис дар умури ҳукуматдорӣ муслимин ба рутбайи пойинтар аз он яъни ба шахсики дар ҳадди қози бошад тан медаханд ва дар бадтарин ҳолат ҳам боз мумкин аст муслимин ҷихати ҷиловғирӣ аз харҷ ва марҷ ва ба рахбарӣ мусалмонки доройи илми кофӣ бошад ва уламоӣро дар атрофи худ ҷамъ карда бошад ва аз раъйи онҳо истефода кунад нез ружуъ кунанд.

Замоники ҳуҷуқи солим ва ҳалол (яъни рахбари мужтаҳид ва фақиҳ) ғир наёмад дар ҳолати изтирор ва зарурат ба пойинтар аз он ва ба ҳуҷуқи носолим ва мурдор (яъни рахбари олим аммо муқаллид) ҷихати ҳифзи "дини" дорул ислом ва соири заруратҳо ва мановфеъи муслимин паноҳ бурда мешавад, аммо ин ҳолат ба далили набуди рахбари мужтаҳид ва фақиҳ ва ҳолати изтирор ва зарурат аст ва ҷунончи рахбари мужтаҳид ва фақиҳ вужуд дошта бошад ба маънийи рафъи зарурат ва аз бейн рафтани ҳолати торӣ аст вапас ғейри аз қулдурҳойи низомӣ мусалмонки бо қудрати низомӣ ва танҳо бо пуштивознаӣ аслаҳа ҳудишонро бар дорул ислом таҳмил

карданд, чи дар ҳолати оддӣ ва чи дар ҳолати изтирор ва зарурат
тамоми уламои аҳли суннат барои идорайи жомеъа мӯътақидандки
рахбар бояд олим ва фақих ба қонуни шариати аллох бошад:

Чун то рузи қиёмат қонуни асосии муслимин ва дорул ислом танҳо
еки аст ва онҳам қонуни шариати аллох ва касики дар ин қонун
тафаққух ва огоҳӣ дақиқӣ надошта бошад наметавонад вакили
мӯъминин дар татбиқи саҳиҳи қавонини шариати аллох дар жомеъа
бошад.

Рахбари жомеъа ҳам бо онки тавассути шӯроӣ улил амр ва ё аҳли
хал ва ақд тахти назорат аст ва болотарин мақоми тасмим
ғиранда дар умури ижроӣ дорул ислом аст аммо агар илм ва дониш
ва фиқҳи комили нисбат ба қонуни шариати аллох ва манобеъи
шаръӣ надошта бошад наметавонад мутаносиб бо " вазъи мавҷуд"
ба " ниёзҳои руз" дорул ислом ва сиёсатҳои дохилӣ ва хориҷӣ
он, тасмимоти шаръӣро аз манобеъи шаръӣ истихроҷ кунад.

Агар ек ҳокими мусалмони жоҳил ба шариат ва доройи қудрати
ҳукуматӣ, ҳазорон олими мужтаҳид мисли имоми Абу Ханифа ё
имоми Жаъфар Содиқ ё имоми Молик ва имоми Шофеъӣ ва имоми
Ахмад ибни Ханбал ва имоми ибни Ҳазм Андалусӣ ва ғейриҳо дар
ихтиёр дошта бошад метавонад раъӣ жоҳилонаӣ ҳудишро бар
илми ин даста аз мужтаҳидин тарҷих диҳад ва раъӣ ин
мужтаҳидро нодида бигирад, ва дар баробари ин мужтаҳидин ва
уламоъ, аҳли бидъатро дӯври ҳудиш жамъ кунад ва дорудастайи
мунофиқин ҳам қудрати бартар шаванд ва ин ҳоким бо пуштивонаӣ
аҳли бидъат дар баробари ин мужтаҳидин ва уламои бузургвор
муртакиби фажоъеи шавадки фақат кофӣ аст сари ба зиндагӣ

ин мужтахидин ва аиммайи хойрул қурун ва хатто уламои омили соири қуруни исломий бизанид.

Хукумати исломий бо наодхойи мухталифики дорад, бидуни вужуди рахбари олим ва фақих, имкони идорайи шаръиӣ он бар асоси қонуни шариати аллох вужуд надорад. Ахли суннат ба ин рахбари "дорул ислом" мегуянд мужтахид ва шиъаён мегуянд фақих. Яъни мохият еки аст ва ихтилоф танҳо дар ду исм ҳам маъни аст. Еки мегуянд мужтахид ва дигари мегуянд вилояти фақих. Албатта шиъаён дар қонуни асосиӣ иҷтиҳод ва салохияти илмӣ лозим барои афтоъ дар абвоби мухталифи фикхро зикр карданд. Шуд ҳамон достони ангур ва инаб ва азам ва истофили шахси форс забон ва араб ва турк ва румӣ. Хамма еки аст бо исмҳои мухталифи.

Мӯъминин (яъни 1. Анъамта алайҳим на 2. Мағзуби алайҳим ва куффор 3. Ва на золлин ва мунофиқин) ҳеҷ гоҳ дар тули торих аз қудратгирӣи мужтахидин зарар надиданд ҳар чандки ин мужтахидин дидгоҳҳои мухталифи ҳам дошта бошанд ва чунончи аз коноли шӯроӣи улил амри мутахассисин ба қудрати ҳукуматиӣ ҳам даст пейдо кунанд барои мӯъминин ва дунё баракат мешаванд. Биизниллаҳ. Ва чунончи мӯъмини дар амри рахбарият, касони пойинтар аз инхоро бар чанин рахбарони мужтахид ва фақихи бартари бидиҳад ва барои ҳоким шудани рахбарияти пойинтар аз инҳо бикӯшад бидуни шак дучори хиёнат ба аллох ва росулиш ва мӯъминин шуда аст.

Имом Байхақий роҳимахуллох ва дигарон аз ибни Аббос розиаллоху анхума нақл кардандки росулulloх саллаллоху алайхи васаллам мефармояд:

مَنْ تَوَلَّى مِنْ أَمْرَاءِ الْمُسْلِمِينَ شَيْئًا فَاسْتَعْمَلَ عَلَيْهِمْ رَجُلًا وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّ فِيهِمْ مَنْ هُوَ أَوْلَى بِذَلِكَ وَأَعْلَمُ مِنْهُ بِكِتَابِ اللَّهِ وَسُنَّةِ رَسُولِهِ ، فَقَدْ خَانَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَجَمِيعَ الْمُؤْمِنِينَ .^{۲۱}

Касики корғузори аз муслиминро ба кор бигуморад дар холики медонад дар миёни мусалмонон каси хастки шойистатар аз он ва огохтар ба китоби худо ва суннати росулиш вужуд дорад, ба худо ва росулиш ва ба тамоми мусалмонон хиёнат карда аст. Бо хамин мафхум аз Умар ибни Хаттоб розиаллоху анху нақл шудаки:

" مَنْ اسْتَعْمَلَ رَجُلًا لِمَوَدَّةٍ أَوْ لِقَرَابَةٍ ، لَا يَسْتَعْمِلُهُ إِلَّا لَذَلِكَ؛ فَقَدْ خَانَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالْمُؤْمِنِينَ " ^{۲۲}

Касики шахсиро ба хотири инки дустии дорад ё аз наздикони уст дар кори мудирият ва рахбарий интихоб кунад, дар ин сурат ба аллох ва росулиш ва мўъминин хиёнат карда аст.

Дар ин сурат, мо аз замоники хилофати исломий бар минхажин нубувватро аз даст дода ва ба бидъати бузурги мулукият ва ин ҳокимиятхойи бадили изтирорийи исломий дучор шудаем то замоники бори дигар ба ҳукумати исломий бар минхажин нубувват даст пейдо накардем аз мазҳаб ва фарди хосси дар амри рахбарият химоят намекунем, балки танҳо аз меъёрҳо химоят мекунем. Мо талош мекунемки ин меъёрхойи мавриди пазириши тамоми мазохиби исломий таҳаққуқ пейдо кунандки ба унвони еки аз асбоби

^{۲۱}الحاكم في مستدركه (۴/ ۱۰۴) وقال صحيح الإسناد ، والطبراني في " المعجم الكبير " (۱۱ / ۱۱۴) ، / الهيثمي في مجمع الزوائد (۵ / ۲۱۲) / أنظر تفسير المنار ۵ / ۲۱۵ - ۲۱۶ / سنن بيهقي
^{۲۲} رواه ابن أبي الدنيا، كما في " مسند الفاروق " لابن كثير (۲ / ۵۳۶) .

моро дар нихоят ба ижмоъи вохид ва жамоати вохиди муслимин мерасонанд. биизниллах.

Холо суъолики пеш меояд инки: ек дорул ислом бо ек хукумат ва ек рахбарият, ё дорул исломхонии мутаъаддид бо хукуматиҳои мутаъаддид ва рахбарҳои мутаъаддид? (бахши 8)

Ахамияти мумониат аз теъдоди рахбарият аз ахамияти ваҳдати исломӣ ва ваҳдати дорул ислом ва татбиқи вохиди шариати аллох меояд, теъдод дар рахбарият боиси инхидоми ваҳдат ва иҷоди тафарруқ ва тақсими дорул ислом ва таҳкими шариати аллох ба шеваҳои мухталиф бар мардум мешавад.

Рахбарияти вохид аз ин се мақсад мухофизат мекунад. Ба хамин далил бисёри аз уламо иттифоқи шибхи ижмоӣро баён карданд мабний бар инки дар дорул ислом дар замони вохид вужуди бештар аз ек рахбар ғайри шаръӣ аст ва мужоз нест.

Хукумати исломӣ бо шӯроӣ ули амрики ришаҳои онро дар миёни мўъминин ва " дорул ислом" мустаҳкам карда, ва хамин шӯроӣ мутахассисини амр рахбарӣи вохидро ба унвони намояндаӣ иҷроӣи худ дар умури хукуматӣ маърифӣ карда аст, намод ва мазҳари зоҳирӣ тўвхид аст. Тўвхид дар масоили хукуматӣ ва иҷроӣ ва дунёвӣи жомеъа, ва иҷро кардани вохиди қонуни шариати аллох, ва мумониъат аз ширки тафарруқ, ва ирояӣи ижмоӣи вохид ба унвони раъӣи вохид ба тамоми муслимин. Бидуни шак тўвхид бо теъдод ва тафарруқ созгор нест.

Нигариши жумхури ахли суннат ва жамоат бар ин астқи дар замони
вохид ва макони вохид теъдоди аимма ва рахбар жоиз нест ва имоми
Нававий мегуяд: иттифоқ дорандки дар аср ва замони вохид бо ду
^{۲۳}рахбар байъат мунъақид намешавад. Ва Моврудий ҳам мегуядки
Агар дар ду сарзамин бо ду рахбар ва имом пеймон баста шавад
байъати ҳеч ек дуруст нест чун дар ек замон барои уммат доштани
^{۲۴}.ду рахбар ва имом дуруст нест.

Еки аз далоили қатли дорудастанӣ мунофиқинки аз дорул ислом
хориҷ шуад ва меҳоханд барои худ гуруҳ ва дастайи ба номи ислом
ташкил диҳанд жиловгирий аз теъдоди рахбарият ва жиловгирий аз
ширки тафарруқ ва жиловгирий аз тўлиди жараёноти мувозий бо
дорул ислом ва ҳатто жиловгирий аз тўлиди жараёноти мувозий бо
худӣ ислом астқи қатъан агар қудрати ҳукуматиҳои дорул ислом
набошад дорудастанӣ мунофиқин даст ба чанин тўлидоти
масмумий хоҳад зад .

Ахли суннат ва жамоат дар ин заминаи мамнуъияти вужуди ду
рахбар дар ек замон, ду даста шуданд:

1-Аксарияти мутлақи ахли суннат ва жамоат ва баъзи аз
мўътазила мегуяндки ба сурати мутлақ вужуди ду рахбари мамнуъ
аст ва фарқи надорад сарзамини исломӣ ва дорул ислом то чи
андоза густарда ва васиъ бошад. Ба андозаи тарафдорони ин
дидгоҳ зиёд ва муҳолифи надоштки имоми Нававий чанин

^{۲۳} شرح صحيح مسلم للنووي (۲۳۳/۱۲). /اتفق العلماء على أنه لا يجوز أن يعقد لخليفة في عصر واحد...
^{۲۴}الأحكام السلطانية (ص: ۹). / إذا عقدت الإمامة لإمامين في بلدٍ لم تنعقد إمامتهما، لأنه لا يجوز أن يكون للأمة إمامان في وقت واحد،

мепандошт тамоми уламо тарафдори чанин дидгохи хастанд ва бар чанин дидгохи иттифоқ дорандки жихати мустанад кардани суханони ин имомони бузургвор ба чанд дидгохи мазохиби

^{۲۵}мухталифи исломий ишора мекунем:

Ханифия:

-Абу Юср Баздавий роҳимахуллох (493 х) мегуяд: тамоми ахли қибла мегуянд: мужоз нест барои ду нафар имомат ва раҳбарият баста шавад (ё мужоз нест имомат барои ду нафар ақд шавад), ва агар ин имомат ва раҳбарӣ ба ақди еки дар омад дигар мужоз нест ба ақди дигар дар ояд, хатто агар ба ақди еки дигар дар биёяд боз имом ва раҳбар ҳамон аввали аст..... аммо Каромия мегуянд имомат ва раҳбарият ба ақди ду нафар ё бештар дар меояд, аммо ахли суннат ва жамоат мегуянд: ин халофи ижмоъи саҳоба, ва халофи ижмоъи уммат аст, ва ахли суннат бар интиҳоби ек раҳбар ижмоъ доранд, чун ақди имомат ва раҳбарӣ барои ек нафар жихати аз бейн бурдани даргириҳо ва хомуш кардани инқилобот ва шӯришҳо вожиб аст, ақди имомат барои ду нафар боиси ижоди даргириҳо ва тӯлиди инқилобот ва шӯришҳо ^{۲۶} мешавад пас мужоз нест.

Ибни Наҷим роҳимахуллох (970 хижрий) мегуяд: теъдоди имом

^{۲۷}.дар аср ва замони воҳид жоиз нест.

^{۲۵} شرح صحيح مسلم . للنووي (۲۳۳/۱۲).

^{۲۶} ۳۱ البزدي، أبو اليسر محمد، أصول الدين، ت: هانز بيتر لنس، ط۱، المكتبة الأزهرية للتراث، القاهرة، ۲۰۰۳م، ص ۱۹۵ / "قال عامة أهل القبلة: لا يجوز أن تعقد لائتين الإمامة لو عقد لواحد لا يجوز أن يعقد لآخر، ولو عقد لآخر يكون الأول هو الإمام دون الثاني إلا أن يغلب الثاني فيصير إماماً بالغلبة عند عامة أهل السنة والجماعة على ما نبين. والكرامية قالوا: لا بأس أن تعقد الإمامة لائتين ولأكثر، فهم يعتبرون بالقضاء أنه يجوز عقد القضاء لأناس، ولكن عامة أهل السنة والجماعة قالوا: إن هذا خلاف إجماع الصحابة، وخلاف إجماع الأمة، فإنهم أجمعوا على خليفة واحد، ولأن عقد الخلافة كان واجباً لقطع المنازعات وإطفاء الثوار، وعقد الإمامة لإمامين سبب لإحداث المنازعات وإيراد الثوار فلا يجوز ذلك .

^{۲۷} ابن نجيم، زين الدين بن إبراهيم بن محمد : ،الأشباه والنظائر على مذهب أبي حنيفة النعمان ، زكريا عميرات، ط۱ ،دار الكتب العلمية، بيروت، ۱۹۹۹م، ۱ / ۳۲۵ / ولا يجوز تعدده- الإمام- في عصر واحد

Моликӣя:

-Ибни Қаттон роҳимахуллох (628 х) шайхул шуйхуи моликийхойи ғарби исломӣ меғуяд: уламоӣи муслимин иттифоқ кардандки дар замони воҳид дар тамоми замин набояд ду имом ва раҳбар бо ҳам ё жудо аз ҳам дар як макон ё дар маконхойи мухталифи бар муслимин ҳокимият дошта бошанд, ва меғуяд: муслимин ижмоъ карданд бар ^{۲۸}.инки имом ёки , халифа ёки , амир ёки ва қози ёки бошад.

Шофеъӣя:

-Имоми Шофеъӣ роҳимахуллох (204 х) меғуяд:

" وما أجمع المسلمون عليه: من أن يكون الخليفة واحداً والقاضي واحد، والأمير واحد، والإمام ^{۲۹}"

Ончи муслимин бар он ижмоъ доранд инки : бояд халифа ёки ва қози ёки, ва амир ёки ва раҳбар ҳам ёки бошад. Шумо тасаввур кунидки дар як шаҳр чанд қози бо чанд новъ ҳукм вужуд дошта бошад! Як қози яҳудӣ ва ёки қози секуляри либирал демократ ва як қози секуляр коммунист ва ё ҳатто дар миёни як дин ва мазҳаб ҳам чанд новъ додгоҳ ва чанд новъ вужуд дошта бошад шумо назди як қози биравид ва тарафи шумо назди як қозӣи дигар ва ҳар қудом ҳукмхойи ҷудогонаӣи бидиханд ва ҳеч каси дар ҳеч даъвоӣи ба ҳеч натижа шаръӣ намерасад ба ҳамин далил ҳатто дар пеймони Мадинаки дар он яҳудӣҳо ва мушрикин ҳам ҳузур доштанд

^{۲۸} ابن القطان، علي بن محمد بن عبد الملك، الأقناع في مسائل الاجماع، ت: حسن فوزي الصعيدي، ط ۱، مكتبة الفاروق الحديثة، القاهرة، ۲۰۰۴م، ۱ / ۶۰. " واتفقوا أنه لا يجوز أن يكون على المسلمين في وقت واحد في جميع (أقطار الأرض) إمامان متفقان ولا مفترقان، ولا في مكانين ولا في مكان واحد" وقال: " وأجمع المسلمون على أن الإمام واحد، والخليفة واحد، والأمير واحد، والقاضي واحد / الدسوقي، محمد بن أحمد بن عرفة، حاشية الدسوقي على الشرح الكبير، بدون ط، دار الفكر، بيروت، بدون ت، ۴ / ۱۳۴، ۱۳۵؛ والخرشي، محمد بن عبد الله، شرح مختصر خليل ، بدون ط، دار الفكر، بيروت، بدون ت، ۷ / ۱۴۴ / در حاشیه ی الدسوقي آمده است: " أشعر ما ذكره المصنف من جواز تعدد القاضي بمنع تعدد الإمام الأعظم وهو كذلك ولو تباعدت الأقطار جداً لإمكان النيابة

^{۲۹} الشافعي، محمد بن إدريس بن العباس بن عثمان بن شافع، الرسالة، ت: أحمد شاكر، ط ۱، مكتبة الحلبي، القاهرة، ۱۹۴۰م، ۴۱۸/۱

росулуллох саллаллоху алайхи васаллам маржаъ ва қози расидагий ба ихтилофот мешавад.

-Имоми Мовардий роҳимахуллох (450 х) меғуяд:-

" وَإِذَا عُقِدَتِ الْإِمَامَةُ لِإِمَامَيْنِ فِي بَلَدَيْنِ لَمْ تَنْعَقِدْ إِمَامَتُهُمَا؛ لِأَنَّهُ لَا يَجُوزُ أَنْ يَكُونَ لِلْأُمَّةِ إِمَامَانِ فِي وَفْتٍ وَاحِدٍ

۳۰۱

Агар рахбарият дар ду сарзамин барои ду рахбар баста шавад имомати ин ду мунъақид баста намешавад; чун мужоз нест ки дар ек замон барои " уммат" ду рахбар вужуд дошта бошад.

Ишон тўвзих медихадки ончи фуқаҳо ва муҳаққиқин бар он ҳастанд ин астки рахбарият " байъатан ва ақдан" аст мисли валий дар амри никохи зан, агар ин занро ба ақди да нафар дар биёварад никох барои он екики зудтар ба ақдиш дар омад мунъақид ва баста мешавад, ва агар дар ек замон зани барои ду нафар ақд шавад ақди ҳар ду нафар фосид аст, ва чанин ақди дуруст нест. Масалаи рахбарият ҳам ба ҳамин шикл аст дар ек замони воҳид барои ду рахбар, рахбарияти дорул ислом дода намешавад.

-Имоми Мовардий роҳимахуллох (450 х) меғуяд: ҳокимияти ду ё се ^{۳۱}имом дар замони воҳид ва сарзамини воҳид ба иҷмоъ мужоз нест.

Абул Маъалий Жавиний роҳимахуллох (478 х) ҳам меғуяд ки дар асри у ҳам иҷмоъи уламо дар мамнуъ будани теъдоди имом ва ^{۳۲}рахбар вужуд дорад.

-Имоми Нававий роҳимахуллох (676 қамарий) нез меғуяд: уламоъ иттифоқ доранд бар ин ки дар ек замон барои ду рахбар ҳукми

۳۰ . الماوردي، احكام السلطانية، ۱/ ۲۹

۳۱ الماوردي، علي بن محمد بن محمد بن حبيب، أدب الدنيا و الدين ، بدون ط، دار مكتبة الحياة، ۱۹۸۶م، بيت حنينا، القدس، ۱ / ۱۳۶ . فأما إقامة إمامين أو ثلاثة في عصر واحد، وبلد واحد فلا يجوز إجماعاً

۳۲ إمام الحرمين الجويني، عبد الملك بن عبد الله بن يوسف، الإرشاد إلى القواطع الأدلة في أصول الاعتقاد، ت: أحمد عبد الرحيم السايح وتوفيق علي وهبة، ط ۱، مكتبة الثقافة الدينية، القاهرة، ۲۰۰۹م، ص ۳۲۶، / أن عقد الإمامة لشخصين في صقع واحد متضايق الخط والمخالف غير جائز، وقد حصل الإجماع عليه

рахбарий дода немешавад ва ин фарқ надорад дорул ислом вусъат
дошта бошад ё хейр.

Ханбалия:

-Имоми Рохибоний роҳимахуллох (1243 қ) муфтийи ханбалийхойи
Дамашқ мегуяд:

" لَا يَجُوزُ تَعَدُّدُ الْإِمَامِ " ^{۳۳}

теъдоди рахбар жоиз нест.

Зохирий:

-Ибни Хазм Андалусий роҳимахуллох (456 қ) мегуяд: аллох азза
жалла тафарруқ ва кешмикеш ва дарғирийи дохилийро харом карда
аст, ва агар ду имом вуҷуд дошта бошад тафарруқи ки харом аст
иттифоқ меофтад ва кешмикеш ва дарғирий ба вуҷуд меояд ва
офтодан дар гуноҳ ва саркаший аз аллох таоло иттифоқ
меофтад. ^{۳۴}

Боз ибни Хазм роҳимахуллох :уламоъи муслимин иттифоқ дорандки
муҷоз нест дар замони воҳид дар тамоми дунё ду рахбар ва имом
бар муслимин ҳокимият кунанд, на бо хам ва на ҷудо аз хам, дар ду
макон ва на дар як макони воҳид. ^{۳۵}

Шиъаёни 12 имомия ё жаъфария:

^{۳۳} النووي، أبو زكريا يحيى بن شرف، المنهاج شرح صحيح مسلم بن الحجاج ، ط ۲، دار إحياء التراث العربي، بيروت، ۱۳۹۲هـ، ۱۲ / ۲۳۲ / " اتفق العلماء على أنه لا عقد لخليفتين في عصر واحد سواء اتسعت دار الإسلام أم لا "

^{۳۴} الرحيباني، مصطفى بن سعد بن عبيده، مطالب أولى النهى في شرح غاية المنتهى ، ط ۲، المكتب الإسلامي، بيروت، ۱۹۹۴م، ۶ / ۲۶۳
^{۳۵} ابن حزم، أبو محمد علي بن أحمد، ت: محمد إبراهيم وعبد الرحمن عميرة، ط ۲، دار الجيل، بيروت، ۱۹۹۶م، ۴ / ۱۵۱ . / فحرم الله - عز وجل- التفرق، والتنازع، وإذا كان إمامان فقد حصل التفرق المحرم، فوجد التنازع، ووقعت المعصية لله تعالى

^{۳۶} ابن حزم، علي بن أحمد بن سعيد، مراتب الإجماع في العبادات و المعاملات و الاعتقادات، بدون ط، دار الكتب العلمية، بيروت، بدون ت، ۱ / ۱۲۴ . / ابن حزم ۴۵۶هـ " - رحمه الله- إذ قال: " اتفقوا أنه لا يجوز أن يكون على المسلمين في وقت واحد في جميع الدنيا إمامان، لا متفقان ولا متفرقان، ولا في مكانين ولا في مكان واحد

Шиъаён аз иборати " вилояти тадбириӣ", " вилояти танзимӣ", " вилояти фақиҳ" ва " имоми вожибут тоах" барои ҳоким ва раҳбари дорул ислом истефода карданд ва вилоят дар ин маъонӣ аз нигоҳи шиъаёни жаъфарӣ яъни: ҳукумат ва идораи кишвар ва иҷроӣ қавонини шаръ муқаддас ва бо истинод ба сӯйраи амирал мӯъминин Али ибни Абӣ Толиб розиаллоҳу анҳу ва соирӣ аиммаи аҳли байт бар ин боваранд " имоми вожибут тоах" ҳамиша еки буда ва бояд еки^{۳۷} бошад.

Дастаӣ дигарӣ вужуд дорандки боз мӯътақид ба манъи вужуди ду раҳбар дар ек замони воҳид ҳастанд магар дар ҳолати изтирор ва заруратки иллат ва сабаби монеъ аз иттиҳод бар ек имом ва раҳбари воҳиди бошад.

Молиқия:

Имоми Абу Абдуллоҳ Муҳаммад ибни Али ибни Умар Мозарӣ роҳимаҳуллоҳ (536 қ) мужтаҳиди замони ҳудиш меғуяд: ақди ду имом дар асри воҳид мужоз нест. Аммо баъзи аз мутааххирин аз аҳли усул ишора кардандки агар сарзамини муслимин вусъат пейдо кунад ва фосилаҳо зиёд шавад ва дастурот ва тадбироти имом ва раҳбар ба баъзи аз манотиқ нарасад ба ҳадди дар ҳолати изтирор барои таъйини имом қарор бигирандки умури онҳоро бичархонад дар ҷанин ҳолати изтирор ва заруратӣ таъйини имоми ҷадид мушкили^{۳۸} надорад.

^{۳۷} روح الله خمينى، ولايت فقيه (قم: آزادى، بى تا) ص ۵۶.

^{۳۸} لمازري المالكي، أبو عبد الله محمد بن علي بن عمر، المعلم بفوائد مسلم، ت: محمد الشاذلي النفير، ط ۲، المؤسسة الوطنية للكتاب، الجزائر، ۱۹۹۱ م، ۳ / ۵۴، ۵۵ / العقد لإمامين في عصر واحد لا يجوز. وقد أشار بعض المتأخرين من أهل الأصول إلى أن ديار المسلمين إذا اتسعت وتباعدت وكان بعض الأطراف لا يصل إليه خبر الإمام ولا تدبيره حتى يضطروا إلى إقامة إمام يدبرهم فإن ذلك يسوغ لهم

Қуртубий роҳимахуллох (671 қ) неэ дар мовриди ҳадиси Урфажа ва Абдуллох ибни Амрки росулуллох саллаллоху алайхи васаллам фармуда:

مَنْ أَتَاكُمْ وَأَمْرُكُمْ جَمِيعٌ عَلَى رَجُلٍ وَاحِدٍ، يُرِيدُ أَنْ يَشُقَّ عَصَاكُمْ، أَوْ يَفَرِّقَ جَمَاعَتَكُمْ، فَأَقْتُلُوهُ»^{۳۹}:

" ҳар каси дар холи назди шумо омадки хавли ек шахс иттиҳод ва инсижом доштид ва қасди иҷоди тафрақа дар бейнитон дошт, уро бикушид" меғуяд: ва ин бехтарин далил бар манъи вужуди ду имом аст, чун теъдоди имом ба иҷоди шикоф ва муҳолифат ва чанд дастагий ва тўлиди фитнаҳо ва аз бейн рафтани неъматҳо хатм мешавад, аммо агар сарзаминҳои исломӣ аз ҳам дур бошанд ва натавон ба сурати воҳид онҳоро идора кард мисли Андалус ва ^{۴۰}. Хуросон вужуди чанд имом мужоз аст.

Шофеъия:

Имоми Харамайн Жавиний муҳимтарин илал ва асбоби жихати теъдоди раҳбарон дар ек замонро ном мебард ва меғуяд: густариши сарзаминҳои исломӣ ва дури сарзаминҳои исломӣ аз марокизи идорӣ ва ҳукуматӣ дорул ислом, ақабнишинӣ ислом аз сарзаминҳои қудрати раҳбари аслий бар онҳо намоишад, инсонҳои ба куллий иртиботишон бо раҳбарият қатъ шуда ва имом ва раҳбар наметавонад мудирияти бар онҳо дошта бошад ва агар ин иттифоқ биёфтад ва раҳбар натавонад бар онҳо

^{۳۹} مسلم ۴۹۰۴

^{۴۰} القرطبي، محمد بن أحمد بن أبي بكر بن فرج، الجامع لأحكام القرآن، ت: أحمد البردوني وإبراهيم أطفيش، ط ۲، دار الكتب المصرية، القاهرة، ۱۹۶۴م، ۱ / ۲۷۳ / إذ قال في حديث عرفة وعبد الله بن عمرو السابقين: " وهذا أدل دليل على منع إقامة إمامين؛ ولأن ذلك يؤدي إلى النفاق والمخالفة والشقاق وحدوث الفتن وزوال النعم، لكن إن تباعدت الأقطار وتباينت كالأندلس وخراسان جاز ذلك " / ابن الأزرقي، محمد بن علي بن محمد بن علي المالكي، بدائع السلك في طبائع الملك، ت: علي سامي النشار، ط ۱، دار السلام، القاهرة، ۲۰۰۸م، ۱ / ۷۷ / ابن عرفة فيما حكى عنه ابن الأزرقي المالكي " ۵۸۹۶: " فلو بعد موضع الإمام حتى لا ينفذ حكمه في بعض الأقطار البعيدة، جاز نصب غيره في ذلك القطر / الدسوقي، حاشية الدسوقي على الشرح الكبير، ۱۴۴ / ۷ / الدسوقي " ۱۲۳۰هـ: " وقيل بالجواز إذا كان لا يمكن النيابة لتباعد الأقطار جداً واقتصر عليه ابن عرفة

назорат ва мудирияти дошта бошад чанин ашхоси метавонанд

^{۴۱} барои худ рахбар ва имоми интихоб кунанд.

Агар диққат кунем иллат ва сабаби инки касони мўътақид ба жавози вужуди ду ё чанд рахбар дар замони вохид шуданд "зарурат" аст ва гарна ваҳдати муслимин асл аст ва ин теъдоди рахбарий танҳо ба далили зарурат ва истисноъи махз аст ва чунончи медонем

«الضَّرُورَةُ تُقَدَّرُ بِقَدَرِهَا»

Зарурат танҳо ба андозаи аз он истефода мешавадки он заруратро аз бейн бибарад ва замоники зарурат аз бейн рафт ҳукм ба ҳолати аслии он бармегардад ва асл боқӣ мемонад. Ҳам акнун ба сурати комил ин зарурат ба далили вужуди системҳои мухталифи иртиботӣ аз бейн рафта аст ва рахбари дорул ислом метавонад бар тамоми "дорул ислом" ба ҳар андозаи васиъ бошад назорат ва мудирият дошта бошад.

Бо ин вужуд ингор ин афрод ҳам дар миёни мазохиби исломӣ бисёр андак ва шоз буданд ва мазохиби ёд шуда ин ҳукми изтирор ва заруратро ҳам омили ҷихати ақди имомат ва рахбарӣ барои бештар аз ек нафар намедонанд.

Қози Самноний ханафӣ роҳимахуллох (499 х) мегуяд: дар мавриди имом ва рахбар замоники сарзаминҳо вусъат дошта ва ба андозаи аз ҳам дур бошандки дастуроти рахбар ба онҳо нарасад ва ё вазиати ин сарзаминҳо ба рахбар нарасад, оё бар аҳли он макон иҷоза доранд барои худ имом ва рахбари интихоб кунанд ё на? Назди

^{۴۱} غياث الأمم ((ص: ۲۸).

жумхури мо барои онҳо интихоби имом ва рахбари жаид мужоз^{۴۲}. нест.

Қалқашандий шофеъий роҳимахуллох (821 х) нег меғуяд: ағар байъат барои ду имом бо ҳам баста шавад ақди еки аз онҳо дуруст нест, ағар дар ду сарзамин қомилан аз ҳам дур бошанд назди асқоби шофеъийи мо ду дидғох вуҷуд дорад, саҳихтарин ин дидғохҳоки жумхур ва тамоми уламо бар он ҳастанд инки байъати онҳо ботил^{۴۳} аст ва мужоз нест.

Ҳоло дар қинори ин мазохиби исломий иддаи ҳам вуҷуд дорандки мутлақан теъдоди раҳбарро дуруст медонанд:

1-Қарромиа:

Ибни Ҳазм Андалусий роҳимахуллох саҳих будани вуҷуди ду раҳбар дар дунёи исломро ба Муҳаммад ибни Қарро Сажистоний ва Аби Сабох самарқандий ва тарафдорони инҳо нисбат медиҳад ва Шаҳристоний ҳам меғуяд ин раъй мутаъаллиқ ба қарромиа (тарафдорони Муҳаммад ибни Қарро Сажистоний) аст ва меғуяд: инҳо байъат барои ду имом дар ду сарзаминро мужоз донистанд, манзури инҳо ҳам исботи имомати Муовия ба ҳамроҳи иддаи аз саҳоба дар шом ва исботи имомати амирал мўминин Али дар^{۴۴}. Мадина ва ироқайн ба иттифоқи жамоати аз саҳоба буд.

^{۴۲} السمناني ، روضة القضاء و طريق النجاة ، ۶۸/۱ / واختلف في الإمام إذ كان ببلد بعيد لا يقدر على استعلام حاله وما يعرض له، هل لأهل ذلك الموضع أن ينصبوا غيره أم لا؟ فعند جمهورنا ليس لهم ذلك

^{۴۳} القلقشندي ، مآثر الإنافة في معالم الخلافة ، ۴۶ / ۱ / فلو عقدت البيعة لاثنتين معاً لم تتعقد لواحد منهما فلو كانا في إقليمين متباعدين ففيه وجهان لأصحابنا الشافعية، أصحهما ما عليه الجمهور بطلان بيعتهما

^{۴۴} الشهرستاني، أبو الفتح محمد بن عبد الكريم بن أبي بكر أحمد، الملل و النحل، بدون ط، مؤسسة الحلبي، بيروت، بدون ت، ۱ / ۱۱۳ / إنهم جوزوا عقد البيعة لإمامين في قطرين، وغرضهم إثبات إمامة معاوية في الشام باتفاق جماعة من أصحابه، وإثبات أمير المؤمنين علي بالمدينة والعراقين باتفاق جماعة من الصحابة

Дар мовриди ин нигариш бояд ба сурати мухтасар арз кунамки
росулуллох саллаллоху алайхи васаллам мефармояд:

تَمَرُّقُ مَارَقَةً عِنْدَ فُرْقَةٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ، يَقْتُلُهَا أَوَّلَى الطَّائِفَتَيْنِ بِالْحَقِّ^{٤٥}

Хенгомики мусалмонон дучори тафракъ шуданд мориқайн аз қудрати
хукуматий хориж мешаванд дар он хенгом шойистатарин тоифа ба
хақ бо онҳо межанганд, касики ба ҳақ шойистатар аст бо онҳо
межангад.

Аммо росулуллох саллаллоху алайхи васаллам хушдор медихадки
гурухи бар гурухи дигари шуриш мекунад ва каси бо гурухи шуришгар
межангад Али розиаллоху анху аст ва бар ҳақ аст, ва боз гушзад
мекунадки Аммор розиаллоху анху тавассути гурухи боғий ва саркеш
аз хукумати исломий кушта мешавадки дар ҳадиси мутавотири ин
хабар ба мо расида аст ки мефармояд:

وَيَحِ عَمَّارٌ، تَقْتُلُهُ الْفِئَةُ الْبَاغِيَّةُ، يَدْعُوهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ، وَيَدْعُوْنَهُ إِلَى النَّارِ .

"Худо Амморро хейр бидихад! Уро гурухи боғий (ва саркеш аз имоми
муслимин) хоханд кушт у ононро ба беҳишт даъват мекунад ва ле
онҳо уро ба жаханнам меҳонанд"

قَالَ: يَقُولُ عَمَّارٌ: " أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الْفِتَنِ^{٤٦}

^{٤٧} . Аммор гуфт: ман аз дасти фитнаҳо ба худо паноҳ мебарам.

^{٤٥} مسلم ١٧٧٤

^{٤٦} مسلم (٢٩١٥). (٢٩١٦). الترمذي (٣٨٠٠) أحمد (٤٤٩٩)، والنسائي في الكبرى (٨٤٩٦) أبو يعلى في المعجم (٢٨٣)، والطبراني في الصغير (٥١٦)، الزوار (٢٩٤٨). الطبراني في المعجم الكبير (٤٠٣٠). أبو يعلى في المعجم (١٨١)، والرويانى (٦٩٣)، والطبراني في الكبير (٩٥٤). ابن أبي شيبه (٥٥٢ / ٧)، والطبراني في الكبير (٣٧٢٠). أبو يعلى (٧٣٤٤)، والطبراني في الكبير (٣٣١ / ١٩). معمر في جامعه (٢٤٠ / ١١) - ملحق بمصنف عبد الرزاق (مطوّلًا، وابن أبي شيبه (٣٧٨٧٦)، وأبو يعلى (٧٣٤٢، ٧٣٤٦). الطبراني في الأوسط (٦٣١٥). الطبراني في الكبير (٢٤٦ / ٥)، الحافظ ابن حجر في الإصابة (٢ / ٤٨٤) ابن أبي عاصم في الأحاد والمثاني (٢٧٠٧)، والطبراني في الكبير (٥١٤٦). الشاشي (١٥٣٢)، والطبراني في الكبير (٥ / ٢٤٦، ١٩ / ١٧٠). الحارث (١٠١٧، ١٠١٨ - بغية الباحث)، والزوار (١٤٢٨)، وأبو يعلى (١٤١٤)، والطبراني في الأوسط (٧٥٢٦).
^{٤٧} رواه البخاري (٤٤٧). / وروى البخاري بإسناده إلى خالد الحذاء عن عكرمة قال لي ابن عباس ولاينه علي: انطلقا إلى أبي سعيد فاسمعا من حديثه، فانطلقنا فإذا هو في حائط يصلحه، فأخذ رداءه فاحتبى، ثم أنشأ يحدثنا حتى أتى على ذكر بناء المسجد فقال: ((كنا نحمل لبنة لبنة وعمار لبنتين فرأه

Ва ба қовли ибни Хажар Асқалоний роҳимахуллох Аммор розиаллоху анху ва гуруҳи ба он таъаллуқ дорад ба суйи беҳишт даъват мекарданд, аммо тавассути гуруҳи боғийи Муовияки ба жаханнам ва ^{۴۸} азоб даъват мекарданд ба шаҳодат мерасад. Ибни Хажар дар шарҳи саҳиҳи Бухорий меғуяд хадиси (гуруҳи боғия Амморро мекушад) далолат дорад бар инки Али дар он жанг бар ҳақ буд ; зеро асҳоби Муовия ^{۵۰۴۹} Амморро ба қатл расонданд. "Ва ибни Таймия истинод ба оройи фуқаҳойи мазоҳиби исломий меғуядки ин боғий ва аҳли бағий будани ^{۵۱} Муовия қобили тўғжих нест.

Боз росулulloх саллalloху алайҳи васаллам мефармояд:

"إِنَّ مِنْكُمْ مَنْ يُقَاتِلُ عَلَى تَأْوِيلِهِ، كَمَا قَاتَلْتُ عَلَى تَنْزِيلِهِ"، قال: فقام أبو بكرٍ، وعمرُ فقال: "لا، ولكنَّه خَصِيفُ النَّعْلِ"، وعلِيٌّ يَخْصِيفُ نَعْلَهُ. ^{۵۲}

النبي صلى الله عليه وسلم فينبض التراب عنه ويقول: ويح عمار تقتله الفئة الباغية يدعوهم إلى الجنة ويدعونه إلى النار قال: يقول عمار: أعوذ بالله من (الفتن) ^{۴۸} ((فتح الباري)) (٥٤٢/١) / فلو قال قائل: إن قتل عمار كان بصفين (وهو مع علي والذين قتلوه مع معاوية وكان معه جماعة من الصحابة فكيف يجوز عليهم الدعاء إلى النار، فالجواب أنهم كانوا ظانين أنهم يدعون إلى الجنة وهم مجتهدون لا لوم عليهم في اتباع ظنونهم فالمراد بالدعاء إلى الجنة الدعاء إلى سببها وهو طاعة الإمام وكذلك كان عمار يدعوهم إلى طاعة علي وهو الإمام الواجب الطاعة إذ ذاك وكانوا هم يدعون إلى خلاف ذلك لكنهم معذرون للتأويل الذي ظهر لهم) ^{۴۹} رواه مسلم (١٠٤٤).

^{۵۰} فتح الباري ج ١٣ ص ٨٥ و ٨٦. «ودل حديث (تقتل عماراً الفئة الباغية) علي أن علياً كان المصيب في تلك الحروب لأن أصحاب معاوية قتلوه...؛ / دلالة واضحة أن علياً ومن معه كانوا على الحق وأن من قاتلهم كانوا مخطئين في تأويلهم) (فتح الباري) ((٦١٩/٦)

^{۵۱} ((مجموع الفتاوى)) (٤٣٧/٤-٤٣٨ / قال شيخ الإسلام ابن تيمية رحمه الله تعالى: بعد ذكره لقوله صلى الله عليه وسلم: ((تقتل عماراً الفئة الباغية)) (وهذا أيضاً يدل على صحة إمامة علي ووجوب طاعته وأن الداعي إلى طاعته داع إلى الجنة والداعي إلى مقاتلته داع إلى النار وإن كان متأولاً وهو دليل على أنه لم يمكن يجوز قتال علي وعلى هذا فمقاتلته مخطئ وإن كان متأولاً، أو باغ بلا تأويل وهو أصح القولين لأصحابنا وهو الحكم بتخطئة من قاتل علياً وهو مذهب الأئمة الفقهاء الذين فرعوا على ذلك قتال البغاة المتأولين وكذلك أنكر يحيى بن معين على الشافعي استدلاله بسيرة علي في قتال البغاة المتأولين قال: أيجعل طلحة والزبير معاً بغاة؟ رد عليه الإمام أحمد فقال: ويحك وأي شيء يسعه أن يضع في هذا المقام يعني: إن لم يقتل بسيرة علي في ذلك لم يكن معه سنة من الخلفاء الراشدين في قتال البغاة – إلى أن قال – ولم يتردد أحمد ولا أحد من أئمة السنة في أنه ليس غير علي أولى بالحق منه)

^{۵۲} أخرجه النسائي في ((السنن الكبرى)) (٨٥٤١)، وأحمد (١١٢٨٩) واللفظ له // روى أبو عبد الله الحاكم وغيره بإسناده إلى أبي سعيد الخدري رضي الله عنه قال: ((كنا مع رسول الله صلى الله عليه وسلم فانقطعت نعله فتخلف علي بخصفها فمشي قليلاً ثم قال: إن منكم من يقاتل على تأويل القرآن كما قاتلت علي تنزيله فاستشرف لها القوم وفيهم أبو بكر وعمر رضي الله عنهما قال أبو بكر: أنا هو قال: لا. قال عمر أنا هو قال: لا. لكن خالص النعل يعني علياً فاتّبعناه فيشرناه فلم يرفع به رأسه كأنه قد سمعه من رسول الله صلى الله عليه وسلم. [رواه الحاكم (١٣٢/٣)، ورواه أحمد (٨٢/٣) (١١٧٩٠). قال الحاكم: هذا حديث صحيح على شرط الشيخين ولم يخرجاه، ووافقه الذهبي، وقال الهيثمي في ((مجمع الزوائد)) (١٣٦/٩): رواه أحمد ورجاله رجال الصحيح غير فطر بن خليفة وهو ثقة، وقال الشوكاني في ((در السحابة)) (١٦٧): إسناده رجاله رجال الصحيح غير فطر بن خليفة وهو ثقة، وقال الألباني في ((سلسلة الأحاديث الصحيحة)) (٦٣٩/٥): على شرط مسلم.]

Барости аз шумо каси астки барои таъвили қуръон межангад ҳамон гунаи ман барои танзили он жангидам, Абу Бакр ва Умар боланд шуданд ва гуфтанд: он каси ман хастам эй росули худо? Фармуд на, ва ле у каси астки наълайнро васла мезанад ва Али наълайниширо васла мезад.

Ва Али розиаллоху анху бо хаворижи харурия ба далили таъвили қуръон жангид ва бо гурухи Муовия хам ба далили ижоди тафарруқ миёни муслимин ва ахли бағий будан жангидки ибни Қуддома ва имоми Нававий ва дигарон нақл мекунанд дар хар ду моврид ҳақ бо ^{۵۴} Али розиаллоху анху буд ва муҳолифин у бар хато буданд.

Имом Нававий дар шархи муслим дар мовриди ҳадиси

«يَخْرُجُونَ عَلَى فُرْقَةٍ مُخْتَلِفَةٍ يَقْتُلُهُمْ أَقْرَبُ الطَّائِفَتَيْنِ مِنَ الْحَقِّ»

Меғуяд: жудойики бейни муслимин ба вужуд омад жудойи будки бейни ^{۵۵} Али ва Муовия рух дод.

Бар ин асос ва бар асоси ҳадиси :

«بُؤْسَ ابْنِ سُمَيَّةَ تَقْتُلُكَ فِتْنَةٌ بَاغِيَةٌ» ^{۵۶}

^{۵۳} رواه مسلم (۱۰۶۴). روى مسلم في (صحيحه) عن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: ((تمرق مارقة عند فرقة من المسلمين يقتلها أولى الطائفتين بالحق)) وفيه أيضاً: أنه قال: ((تكون في أمتي فرقتان فتخرج من بينهما مارقة يلي قتلهم أولاً هم بالحق)) / وفي لفظ: قال: ((تمرق مارقة في فرقة من الناس فيلي قتلهم أولى الطائفتين بالحق)) وجاء أيضاً بلفظ ((يخرجون على فرقة مختلفة يقتلهم أقرب الطائفتين من الحق))

^{۵۴} ((منهاج القاصدين في فضل الخلفاء الراشدين)) لابن قدامة (ص: ۷۵-۷۶) مخطوط وانظر ((شرح النووي)) (۱۶۶/۷). / والمراد بالفرقة المارقة هم (أهل النهروان كانوا في عسكر علي رضي الله عنه في حرب صفين فلما اتفق علي ومعاوية على تحكيم الحكمين خرجوا وقالوا: إن علياً ومعاوية استبقا إلى الكفر كفرسي رهان فكفر معاوية بقتال علي ثم كفر علي بتحكيم الحكمين وكفروا طلحة والزبير فقتلتهم الطائفة الذين كانوا مع علي وقد شهد النبي صلى الله عليه وسلم أن الطائفة التي تقتلهم أقرب إلى الحق وهذه شهادة من النبي صلى الله عليه وسلم لعلي وأصحابه بالحق وهذا من معجزات النبي صلى الله عليه وسلم لكونه أخبر بما يكون فكان على ما قال وفيه دلالة على صحة خلافة علي رضي الله عنه وخطأ من خالفه)

^{۵۵} ((شرح النووي على صحيح مسلم)) (۱۶۶/۷). / فقله صلى الله عليه وسلم على حين فرقة -بضم الفاء- أي: في وقت افتراق الناس أي: افتراق يقع بين المسلمين وهو الافتراق الذي كان بين علي ومعاوية رضي الله عنهما ^{۵۶} رواه مسلم (۲۹۱۵).

сахт аст бар писари Сумайяки гурухи боғий уро ба қатл мерасонанд.
Ва хадиси:

«تَقْتُلُ عَمَّارًا الْفِتْنَةَ الْبَاغِيَّةُ»

Амморро гурухи боғий ба қатл мерасонанд; ин аходис ба сирохат мерасонандки рахбари бар ҳаққи муслимин баъди аз Усмон , Али буд

«تَقْتُلُهُمُ أَذْنَى الطَّائِفَتَيْنِ إِلَى الْحَقِّ»^{۵۷}

Наздиктарин тоифа ба ҳақ бо онҳо межанганд ва бақия буғот буданд ва ҳар каси бар алайҳи рахбари мовриди пазириши дорул ислом дучори хатойи ин гурухҳо шавад боз хатокор аст ва ахли^{۵۸} бағий аст ва фарқ надорад дар чи замон ва макони бошад.

Зайдия.

Узиддин Ижйй роҳимахуллох ҳам тафаккури дуруст будани теъдоди рахбарро ба фирқайи аз зайдия нисбат медихад ва мегуяд: фирқайи жорудия аз зайдия бар ин бовар аст ки иморот дар авлоди Хасан ва Хусайн шӯро аст ҳар каси аз навадгони фотимаки олим ва шужоъ бошад ва бо шамшир қиём кунад ва даъватгар ба суйи ҳақ бошад у имом аст; ба ин шикл ба теъдоди имомон ва рахбарон ижоза^{۵۹} доданд ва чанин ижозайи халофи ижмоъ аст.

Албатта иддаи аз ахли суннат мисли имоми Ашъарий роҳимахуллох бар ин бовар аст ки шиъаён ҳам мӯътақид ба ду

^{۵۷} أخرجه مسلم (۱۰۶۴)

^{۵۸} ((شرح النووي على صحيح مسلم)) (۴۱-۴۰/۱۸). قال الإمام النووي بعد قوله صلى الله عليه وسلم: ((بؤس ابن سمية تقتلك فتنه باغية)) قال العلماء: هذا الحديث حجة ظاهرة في أن علياً رضي الله عنه كان محقاً مصيباً والطائفة الأخرى بغاة لكنهم مجتهدون فلا إثم عليهم لذلك.. وفيه معجزة ظاهرة لرسول الله صلى الله عليه وسلم من أوجه: منها: أن عماراً يموت قتيلاً وأنه يقتله مسلمون وأنهم بغاة، وأن الصحابة يقاتلون وأنهم يكونون فرقتين باغية وغيرها وكل هذا وقع مثل فلق الصبح صلى الله عليه وسلم على رسوله الذي لا ينطق عن الهوى إن هو إلا وحي يوحى)
^{۵۹} عضد الدين الإيجي، المواقف ، ۳ / ۵۹۱ / قال الجارودية من الزيدية الإمامة شورى في أولاد الحسن والحسين فكل فاطمي خرج بالسيف داعياً إلى الحق وكان عالماً شجاعاً فهو إمام؛ فلذلك جوزوا تعدد الأئمة، وهو خلاف الإجماع

рахбари сомит ва нотиқ хастанд ва бо истинод ба ин сухан иддаи меҳоханд ташайюъ жаъфарийро дар радифи мазохиби қарор дихандки мўътақид ба теъдоди рахбарият аст аммо лозим бидонем хамчунонки арз шуд назди ташайюъ 12 имомий рахбари " вожубут тоах" йики дастур медихад ва бояд фармониш мовриди пазириш ^{۶۰} қарор гурад танҳо еки аст ва ҳамиша еки буда.

^{۶۱} Бар ин асос мутаваҷҷиҳ шудемки ханафийҳо , моликийҳо,

^{۶۲} шофеъийҳо ва ханбалӣҳо ва зоҳирийҳо ва шиъаёни жаъфарӣ дар мовриди имом ва рахбари вожибӯт тоах чанин дидгоҳи доранд ва бар ^{۶۳} ин нигариш иҷмоъ доранд. ^{۶۴}

Истидлоли иш шиш мазҳаб ба тамоми оёт ва аҳодиси астки аллоҳ таоло ва росулиш мўъмининро ба ваҳдат ва парҳез аз тафарруқ ва чигунагии бархурд бо аҳли тафарруқ даъват карда астки дар китоби " равобити мутақобили ислом ва дини секуляризм" ва дарси ҳаштум муқаддамотӣ ба тафсил дар мовриди ин оёт ва аҳодис сухбат кардам ва танҳо ҷихати ёдоварӣ ба чанд моврид ишора мекунам. Иншааллоҳ.

Аллоҳ таоло мефармояд:

- وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَنفَشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ (انفال/۴۶)

^{۶۰} أبو الحسن الأشعري، علي بن إسماعيل بن إسحاق بن سالم، مقالات الإسلاميين و اختلاف المصلين، ت: نعيم زرزور، ط ۱، المكتبة العصرية، بيروت، ۲۰۰۵م، ۳۴۳/ ۲

^{۶۱} ابن السمناني، علي بن محمد بن أحمد، الروضة القضاة و طرق النجاة ، ت: صلاح الدين الناهي، ط ۲، مؤسسة الرسالة، بيروت، ۱۹۸۴م، ۱/ ۶۹؛ والحموي، أبو العباس أحمد بن محمد مكي، غمز عيون البصائر في شرح الاشباه و النظائر ، ط ۱، دار الكتب العلمية، بيروت، ۱۹۸۵م، ۴/ ۱۱۱ .

^{۶۲} القرافي، أبو العباس أحمد بن إدريس بن عبد الرحمن، الذخيرة، ت: محمد بوخيزة، ط ۱، دار الغرب الإسلامي، بيروت، ۱۹۹۴م، ۱۰/ ۲۶ .

^{۶۳} الماوردي، أبو الحسن علي بن محمد بن محمد بن حبيب، الأحكام السلطانية، بدون ط، دار الحديث، القاهرة، بدون ت، ۱/ ۲۹ .

^{۶۴} أبو يعلى، محمد بن الحسين بن محمد بن خلف ابن الفراء، الأحكام السلطانية، ت: محمد حامد الفقي، ط ۲، دار الكتب العلمية، بيروت، ۲۰۰۰م، ۱/ ۲۵ .

^{۶۵} ابن حزم، أبو محمد علي بن أحمد، ت: محمد إبراهيم وعبد الرحمن عميرة، الفصل في الملل و الأهواء و النحل، ط ۲، دار الجيل، بيروت، ۱۹۹۶م، ۴/ ۱۵۱ .

-Ва аз худо ва пайғамбариш итоат намойид ва (дар миёни худ ихтилоф ва) кешмикеш макунид,(ки агар кешмикеш кунид) дармонда ва нотавон мешавид ва шукух ва хайбати шумо аз миён меравад (ва тарс ва харроси аз шумо намешавад). Сабр кунидки худо бо собирон аст.

- وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَقَرَّفُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ (آل عمران/۱۰۳)

-Ва монанди касони нашавидки пароканда шуданд ва ихтилоф варзиданд (он хам) пас аз онки нишонаҳои ровшан (парвардигоришон) ба онон расид, ва ишонро азоби бузурги аст. Тамоми ончи аз оёт ва аҳодис ва сухани асхоб ва аиммаи муслимин ва уламои солихи мўъминин дар мовриди " ваҳдати огохона, ҳадафманд ва ҳаракатӣ" гуфтаем танҳо замони мутаҳаққиқ мегардадки ҳаммаи муслимин доройи ек раҳбар бошанд ва каси дар ин замина ҳамсон ва рақибӣш набошад; вужуди чанд раҳбар дар ек жомеъа бидуни шак мунҷар ба тафарруқ хоҳад шуд. Ба ҳамин далил аст ки росулulloх саллоллоху алайхи васаллам ба сирохат мефармояд:

- إِذَا بُيِعَ لِخَلِيفَتَيْنِ، فَاقْتُلُوا الْآخَرَ مِنْهُمَا^{۶۶}

-Замоники бо ду халифа байъат шуд халифа дувум аз ишонро бикушид.

مَنْ بَايَعَ إِمَامًا فَأَعْطَاهُ صَفَقَةً يَدِهِ وَثَمَرَةً فَلْيُطِغْهُ إِنْ اسْتَطَاعَ فَإِنْ جَاءَ آخَرُ يُنَازِعُهُ فَاضْرِبُوا غُنْقَ الْآخَرِ^{۶۷}

Хар каси бо имом ва раҳбар байъат кунад ва бо ризояти қалбӣ дастӣро дар дастӣш наҳад, то онҷоки битаваонад бояд аз у итоат

^{۶۶} مسلم ۴۹۰۵ – ۱۸۵۳-۳۵۵۳

^{۶۷} مسلم ۴۸۸۲ / نسائي ۴۲۰۲

кунад ва агар каси дигари омад ва дар ин амр низоъ кард гарданиширо бизанид.

مَنْ أَتَاكُمْ وَأَمْرُكُمْ جَمِيعٌ عَلَى رَجُلٍ وَاحِدٍ يُرِيدُ أَنْ يَشُقَّ عَصَاكُمْ أَوْ يُفَرِّقَ جَمَاعَتَكُمْ فَأَقْتُلُوهُ ^{۶۸}

"Дар он холки зимоми коритон ба сурати екпорча ба дасти еки аз шумост, хар каси назди шумо биёяд ва қасди ижоди ихтилоф ё тафрақа афканий дар миёни жамоати екпорчайи шуморо дошта бошад, уро бикушид"

Дар инжо фарқ надорад ин ахли тафарруқи бояд кушта шавад инсони жоир ва фосиқи аст ё инсони одили. Имоми Нававий роҳимахуллох дар шарҳи ҳадиси

« سَتَكُونُ خُلَفَاءُ فَتَكْثُرُ، قَالُوا: فَمَا تَأْمُرُنَا؟ قَالَ: فُؤَا بَيْعَةِ الْأَوَّلِ، فَلِأَوَّلِ، وَأَعْطُوهُمْ حَقَّهُمْ » ^{۶۹}

Меғуяд: дар ин ҳадис мўжизайи аз росулulloх саллаллоху алайҳи васаллам зохир шуда аст ва маънийи ҳадис ин аст ки харгоҳ баъди аз ек халифа ба халифайи дигар байъат дода шуд, пас байъати аввал сахих аст ва вожиб аст ба он вафо шавад. Ва байъати дувум ботил аст ва вафойи ба он харом аст. Ва бар у харом аст ки онро талаб кунад, ва ексон аст ки нафари дувумики мунъақид шуда аст аз таъйини нафари аввал ба унвони имом, огохий дошта бошад ё нисбат ба он жохил бошад. Ва фарқи намекунадки онҳо дар ду сарзамин жудо бошанд ё дар ек сарзамин, ё еки аз онҳо дар сарзамини имом бошад ва дигари дар жойи дигар, ин ҳамон раъйи дурусти аст ки асхоби мо (яъни шофеъийҳо) ва жамохири уламо бар он ҳастанд..... ва уламо иттифоқи назар доранд бар инки жоиз нест

^{۶۸} مسلم ۴۹۰۴ – ۱۸۵۲ – ۳۵۵۲

^{۶۹} مسلم ۱۸۴۲ / بخارى ۳۴۵۵

дар ек замон бо ду халифа байъат дода шавад, фарқи намекунад
﴿٧١﴾ *дорул ислом васиъ бошад ё на.*"

Дар ривояти дигар омада аст ки :

قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَنْ نَوَّمَ بَعْدَكَ؟

Гуфта шуд ё росулуллох чи каси баъди аз шумо амир хоҳад шуд?

قال: إِنَّ تَوَمَّرُوا أَبَا بَكْرٍ تَجِدُوهُ أَمِينًا زَاهِدًا فِي الدُّنْيَا رَاغِبًا فِي الْآخِرَةِ،

*Пайғамбар фармуд: агар Абу Бакрро амири худ қарор диҳид уро порсо
дар амри дунё ва муштоқи охираат хоҳид ёфт.*

وإن تَوَمَّرُوا عُمَرَ تَجِدُوهُ قَوِيًّا أَمِينًا لَا يَخَافُ فِي اللَّهِ لَوْمَةً لَائِمًا،

*Ва агар Умарро амири худ қарор диҳид уро қавий ва амини худ хоҳид
ёфт ки дар роҳи худо аз сарзаниши ҳеҷ сарзанишгарӣ наметарсад*

وإن تَوَمَّرُوا عَلِيًّا - وَلَا أَرَاكُمْ فَاعْلَيْنَ- تَجِدُوهُ هَادِيًا مَهْدِيًّا يَأْخُذُ بِكُمْ الطَّرِيقَ الْمُسْتَقِيمَ.﴿٧٢﴾

*Ва агар Алиро амири худ қарор диҳид- ва дар шумо намебинам чанин
кори анжом диҳид- у хидоятгар аст ва шуморо ба сироти мустақим
хидоят мекунад.*

*Дар инҷо агар интиҳоби ду раҳбар саҳиҳ мебуд росулуллох
саллаллоху алайҳи васаллам ба он ишора мекард. Аммо мебинем ки
росулуллох саллаллоху алайҳи васаллам танҳо интиҳоби ек нафарро
﴿٧٣﴾.саҳиҳ медонад.*

﴿٧٠﴾ النووى ، المنهاج شرح النووى على مسلم، ٢٣٢- ٢٣١/ ١٢ / :معنى هذا الحديث إذا بُويع لخليفة بعد خليفة فيبيعة الأول صحيحة يجب الوفاء بها، وبيعة الثاني باطلة يحرم الوفاء بها، ويحرم عليه طلبها وسواء عقدوا للثاني عالمين يعقد الأول أم جاهلين، وسواء كانا في بلدين أو بلد أو أحدهما في بلد الإمام المنفصل والآخر في غيره، هذا هو الصواب الذي عليه أصحابنا وجمهور العلماء

﴿٧١﴾ النووى، صحيح مسلم به شرح نووى، ج ١٢ ص ٢٢١، ٢٢٢

﴿٧٢﴾ ابن حجر العسقلاني : الإصابة: ٥٠٩/٢ / مسند أحمد ١٥٨/٢ / والبزار (٧٨٣)، والطبراني في المعجم الأوسط(٢١٦٤)

﴿٧٣﴾ ١/١٣٦، أدب الدنيا و الدين ، الماورد

Албатта ижмоъи сахоба хам бар ин астки набояд дар дорул ислом бештар аз рахбар вуҷуд дошта бошад. Ба унвони мисол мухожирин дар сақифа бани соида бо дархости ансор мабний бар вуҷуди ек рахбар аз онҳо ва рахбари аз мухожирин мувофиқат накарданд ва ансор хам рози шудандки набояд ду рахбар вуҷуд дошта бошад ва ба ин шикл ижмоъи бейни сахоба розиаллоху анхум ба вуҷуд омад.

Замоники Хаббоб ибни Мунзир розиаллоху анху аз ансор дар сақифа бани соида гуфт: " эй жамоати қурайш аз мо рахбари ва аз шумо хам рахбари, Умар ибни Хаттоб- розиаллоху анху гуфт:

" فَسَيَقَانُ فِي غَمْدٍ! إِذَا لَا يَصْلُحَانُ^{٧٤}

Албатта ин мисоли арабий аст мисли :

« لَا يُجْمَعُ سَيْفَانِ فِي غَمْدٍ وَلَا فَحْلَانِ فِي نَوْدٍ »

Ба ин маъники: ду шамшир дар ек ғилоф жой намегиранд ва бо хам намесозанд.

Аммо дар нихоят хамма сахоба ба ижмоъ расиданд ва ек нафарро интихоб карданд ва Абу Бакр сиддиқ розиаллоху анху интихоб шуд бар ин асос имоми Харамайн Жавиний мегуяд: мазхаби мухожирин ва ансор ин астки танҳо ек нафар бояд рахбариятро бар уҳда дошта^{٧٤. ٧٥} бошад ва дар руйи замин каси набояд рақибиш бошад.

^{٧٤} البيهقي، أحمد بن الحسين بن علي بن موسى، السنن الكبرى، ت: محمد عبد القادر عطاء، ط٣، دارالكتب العلمية، بيروت، ٢٠٠٣م، باب لا يصلح إمامان في عصر واحد، ٨ / ٢٤٩، برقم: ١٦٥٤٨ / ؛ منا أمير، ومنكم أمير يا معشر قريش،
^{٧٥} البخاري، صحيح البخاري، باب قول النبي: "لو كنت متخذاً خليلاً"، ٥ / ٦، برقم: ٣٦٦٧
^{٧٦} إمام الحرمين الجويني، غياث الأمم في التياث الظلم، ١ / ١٧٢ / أن مذهب المهاجرين والأنصار هو: أن مبنى الإمامة على أن لا يتصدى لها إلا فرد، ولا يتعرض لها إلا واحد في الدهر

Байхақий роҳимахуллох суҳанони Абу Бакр сиддиқ роҳиаллоху анху дар ҳамин жаласайи сақифаро дар китобиш зикр карда ва меғуядки Абу Бакр гуфта:

وَإِنَّهُ لَا يَحِلُّ أَنْ يَكُونَ لِلْمُسْلِمِينَ أَمِيرَانِ؛^{۷۷}.

барои муслимин ҳалол нест ки ду раҳбар дошта бошанд.

فَإِنَّهُ مَهْمَا يَكُنْ ذَلِكَ يَخْتَلِفُ أَمْرُهُمْ، وَأَحْكَامُهُمْ،

агар чанин шавад дастуротишон бо ҳам фарқ мекунад, ва аҳкомишон ҳам мухталиф мешаванд,

وَتَتَفَرَّقُ جَمَاعَتُهُمْ، وَيَتَنَازَعُوا فِيمَا بَيْنَهُمْ،

ва ҷамоатишон мутафарриқ мешавад, ва дар бейни худ дучори дарғирий мешаванд,

هُنَالِكَ تُتْرَكُ السُّنَّةُ، وَتُظْهَرُ الْبِدْعَةُ، وَتَعْظُمُ الْفِتْنَةُ، وَلَيْسَ لِأَحَدٍ عَلَى ذَلِكَ صُلَاحٌ

дар инжостки суннат тарк мешавад ва бидъат ҳоким мешавад ва фитна бузург мешавад ки дар он ба салоҳи ҳеҷ каси нест.

Чи суҳани зебо ва пурмуҳтавоӣ дар заминаи раҳбарият гуфта аст. Суннат ин аст ки як раҳбар бошад агар табдил ба ду раҳбар шуд ин кор бидъат аст, ин бидъат ҳам ки тӯлид шуд ҷойи суннатро мегирад ва суннат ба ҳамин содағӣ тарк мешавад. Ҳамчунонки бидъати шохигарӣ суннати ҳукумати исломӣ бар манҳаҷи нубувват шуд ва то кунун ин бидъати бузург идома пейдо карда аст ва мо бо аҳли бидъатхӯи тараф ҳастем ки ду бидъати бузургро бо

^{۷۷} السنن الكبرى للبيهقي (۱۴۵/۸) عن ابن إسحاق.

хам махлут карданд: хам бидъати таъаддуд дар рахбарият ва хам бидъати мулукиятро.

Умар ибни Хаттоб хам дар мовриди шўройи 6 нафарайи улил амрки интихоб шуда буданд ва қарор буд аз миёни худ екиро ба унвони рахбари жомеъа интихоб кунанд дастури қатли тафракка андозонро содир мекунад: " Амр, Али ибни Аби Толиб, Усмон ибни Афвон, Абдуррохман ибни Авф, Зубайр ибни Аввом, Талха ибни Убайдуллох ва Саъад ибни Аби Ваққос, ро маъмури интихоби рахбар мекунад ва ба Сухайб, фармон додки бо мардум намоз бигузорад то он шиш нафар, аз миёни худ ба ек тан ризоят диҳанд ва Абу Талха (Зайд ибни Сахл ансорӣ) ро бар онон гуморд ва гуфт: агар чохор нафар ризоят доданд ва ду нафар муҳолифат карданд, гардани он ду нафарро бизан ва агар се нафар ризоят доданд ва се нафар муҳолифат карданд , гардани он се нафарро бизанки Абдуррохман дар миёнишон нест ва агар се руз гузашт ва ба ҳеч каси ризоят ^{۷۸}.надоданд, ҳамма онхоро гардан бизан." 50 нафар аз ансор муваззаф буданд дар ижройи ин дастур назорат ва мувоқибат ^{۷۹}.кунанд.

Бар ин асос аст ки Али ибни Аби Толиб розиаллоху анху хам ба ду ҳокимияти хилофати исломӣ дар Куфа ва шохигарӣи Муовия дар Шом рози намешавад ва бо Муовия ворида жанг мешавад ва Хасан ибни Али розиаллоху анхума хам боз рози ба ду ҳокимият намешавад ва ба далоилики зикр шуд куллан рахбариятро ба Муовия медиҳад. Имоми Нававий ва имоми Харамайн Жавинӣ, Қуртубӣ, Қозӣ

^{۷۸} يعقوبى، تاريخ يعقوبى، دار صادر، ج ۲، ص ۱۶۰؛ بلذرى، انساب الاشراف، ۱۴۱۷ق، ج ۲، ص ۲۶۱ .
^{۷۹} سبوطى، تاريخ الخلفاء، ۱۴۱۳ق، ص ۱۲۹-۱۳۷.

Абдулжаббор (аз мўътазила) ва дигарон нез хамин дидгохро ба унвони иттифоқ бейни уламои мазохиби исломий оварданд ва ибни Хазм (зохирий мазхаб) дар мовриди иттифоқи жумхури мазохиби исломий мегуяд: дуруст нест дар замони вохид дар тамоми дунё ду имом бар муслимин хокимият дошта бошанд, на бо хам ва на жудо[^] аз хам , на дар ек макон ва на дар ду макон.

Имом Шавконий хам мегуяд:рахбарият ва имомати муслимин танхо ба ек нафар ихтисос дорад ва чунончи каси баъди аз он иддаоии дошта бошад ва шуруъ ба дарғирий кунад агар тўвба накунад кушта мешавад. Аммо агар дар ек замони вохид ба ду нафар байъат дода шавад бар ахли хал вал ақд (шўройи улил амр) вожиб аст ки рахбариятро ба еки аз онҳо вогузор кунад ки барои рахбарияти[^] муслимин ислохтар ва шойистатар аст.

Бидуни шак ваҳдати исломий танхо бо ҳукумати вохид ва дорул исломи вохид ва рахбари вохид, дар замини воқеъ пиёда мешавад; ва ғейри аз ин тамоман таваххум аст ва шуор. Ҳазорон китоб ва миллионҳо жаласа суҳанроний ва хутоба ва панд ва андурз хам барои иҷоди ваҳдат, арзиш ва жойгоҳи ек дорул исломро надоради бо қудрати ҳукуматий ва наҳодҳои ҳукуматийи он намои ин ваҳдат мешавад, ва бо қудрати ҳукуматий аз ширки тафарруқ ҷиловғирий мекунад. Магар маслаҳати вужуд доради бо тафарруқ ва теъдод дар рахбарият ва тика тика шудани дорул ислом таҳаққуқ пейдо кунад?

[^] مراتب الإجماع لابن حزم (ص: ١٤٤). واتفقوا أنه لا يجوز أن يكون على المسلمين في وقت واحد في جميع الدنيا إمامان، لا متفقان ولا مفترقان، ولا في مكانين ولا في مكان واحد).

[^] السيل الجرار المتدفق على حدائق الأزهار ٥١٢/٤

Барои мо сийрайи умавийхо ва аббосийхо ва усмонийхо ва садхо хукумати кучак ва бузурги бадили изтирорийи исломий баъди аз хилафату ала минхажин нубувват далили қобили эътимоди барои ижтиход ва истинбот нест.

Дорул куфр вужуд дорад ва мо ба он муътариф хастем, аммо ин далил бар машруъ будани он нест, балки бояд талош кардки онро аз бейн бурд, иртидод ба дини секуляризм ва соири мафосиди ахлоқӣ ва жинсийки секуляристхо бар ақоид ва жомеъаӣи мо тазриқ карданд вужуд дорад аммо эътироф ба вужуди ин мафосид далил бар машруъияти онхо нест.

Кишвархойи кунунӣ сарзаминхойи мусалмон нишин шахрхойи ек кишвар хастанд ба номи дорул исломки куффори секуляр ва ишғолгари жахонӣ онхоро тика тика карда ва даст нишондахойи ро бар аксари ин шахрхойи дорул ислом рахбар ва хоким кардандки хазорон нафар аз дорудастайи мунофиқин ҳам бо зохири исломӣ дӯври бари онхо мечарханд ва ба тахдир ва басижи муслимин дар ростойи ахдофи тоғутхо машғуланд. Ҳам акнун ба жойи ек дорул ислом , сарзаминхойи муслимин хули хӯши 60 кишвар ва даххо тикаӣи дигар дар дорул куфрхо тақсим шуда аст, ин воқеият вужуд дорад ва дорем мебинем аммо машруъ нест ва бояд ин вазъ аваз шавад.

Агар муслимин бори дигар ин кишвархойи мутафарриқ ва тика тикахойи жудо шударо ба шахрхойи дар дохили дорул исломи вохид табдил кунанд аз лахозии сокинон чизии шабиҳи алъони хитой ва хинд ва аз лахозии масохат ҳам феълан чизии шабиҳи шӯравӣ мешавад, оё муслимин шойистагӣи бозгардондан ва даст ёфтан ба чанин

воқеияти ва тажрубайи аз даст рафтаи ро надоранд? Чигуна астки чанин орзуи метавонад барои мушрикини будоии ва коммунист таҳаққуқ пейдо кунад аммо барои муслимин бояд хиёл ва таваҳхум бошад?

Бидуни шак теъдод дар раҳбарият, ваҳдати муслимин ва ваҳдати ҳокимияти исломӣ ва ваҳдати дорул исломро мавриди таҳдид қарор медиҳад ва ваҳдати дорул ислом ва муслиминро ба хиёлот ва таваҳхум табдил мекунад ва ин вазифаи ғурабо астки бо парҳез аз тамоми фирқаҳо ва аҳзоб ва ғуруҳҳо

« فَأَعْتَزَلْ تِلْكَ الْفِرَقَ كُلَّهَا »^{۸۲}

Бо михварияти қудрати низомии ҳукумати ғе аз " се абзори " бартар пули бейни иттиҳод ва ваҳдати исломии мўъминин ва " дорул ислом " дуруст кунанд, ин пул бояд дуруст шавад ҳатто агар бо устухонҳои миллионҳо нафар мисли мо сохта шавад.

Борҳо ва борҳо ҷавомеъи муҳталифи муслимин таҷрубаҳои сиёсии фошил ва расвоии ҳизбҳо ва ғуруҳҳои мутафарриқро дар даст ёбӣ ба ваҳдат дар тарихи худ сабт карда ва дар ҳоли тақрори ин таҷрубаҳои расвогаронаии дорудаастаи мунофиқин ва ғуруҳҳои аҳли тафарруқ ҳастанд. Дар шикли калони он фақат кофӣ аст ба корикотурҳои тахти унвони " созмони ҳамкорӣ ва исломӣ " нигоҳ кунӣ ё ба дастҳои тахти исмҳои бемасмоӣ " иттиҳодия ҷаҳонӣ уламоӣ мусалмон " ва ҳазорон ҳизб ва даст ва ғуруҳи мавҷуд дар сарзаминҳои мусалмон нишин нигоҳ кунӣ то

^{۸۲} البخاري (۷۰۸۴) مسلم (۱۸۴۷) أبو داود (۴۲۴۴) ابن ماجه (۳۹۷۹) أحمد (۲۳۲۸۲).

бидоники инҳо дар холи бози бо манҳаж ва ақида ва шуъури муслимин ва абзорхойи тадовуми тафарруқ миёни муслимин ҳастанд ва бас.

Ислом дини астки ба аллоҳи воҳид ва довлати воҳид дар чорчуби ҷуғрофиёӣ воҳид дар замин, ва дар ва сарзамини воҳид тахти унвони дорул ислом даъват медахадки дар он башарият табдил ба уммати воҳид тахти унвони уммати исломӣ мешавад.

Нуктаи дар мавриди раҳбарият ба фикрам расид ин астки дар бидъат ҳукуматхойи бадили изтирорӣ исломӣ қарнхост ба жойи суннати хилафату ала минҳажин нубувват вуҷуд доштан: раҳбари ҳукумати бадили изтирорӣ исломӣ мумкин аст инсон мисли Умар ибни Абдулазиз ва одил бошад ё инсони фожир мисли Маъмун ва Муътасим аббосӣ бошадки доройи мазҳаби муътазилий будан ва дӯврони михнатро бар амсоли имоми Аҳмад ибни Ханбал ва ҳазорон мусалмони дигар таҳмил карданд ва ҳазорон олимро ба қатл расонданд ва аммо росулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи васаллам мефармояд:

إِنَّ اللَّهَ لَيُؤَيِّدُ هَذَا الدِّينَ بِالرَّجُلِ الْفَاجِرِ^{۸۳}

Бадурустики аллоҳ ин динро бо марди бадкор ёри мекунад.

Дар ин сурат мо интизор надорем раҳбарони ҳукуматхойи бадили изтирорӣ исломӣ ҳам мазҳаби мо бошанд ё ҳаммагӣ дар сатҳ бошанд, ё доройи сифоти бошадки мухтасси намояндаи шӯроӣ улил амри муслимин дар дорул исломи воҳиди тамоми муслимини

^{۸۳} أخرجه البخاري (٦٦٠٦)، ومسلم (١١١) سنن دارمي ٢٥١٧

жахон астки ба унвони имом ва рахбари *хилафату ала минхажин нубувват* интихоб шуда аст.

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ

Вассаламу алайкум ва рохматуллохи ва барокатух.